

Förstärkt skydd av kulturogömdom vid väpnad konflikt och under ockupation

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst.
Beställningsadress: Fritzes kundtjänst, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Webbplats: fritzes.se

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför.

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02)

En kort handledning för dem som ska svara på remiss. Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remiss

Omslag: Regeringskansliets standard.

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2014.

ISBN 978-91-38-24185-1

ISSN 0284-6012

Innehåll

Sammanfattning	5
Författningsförslag	7
1.1 Förslag till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950).....	7
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.....	9
2 Bakgrund och utgångspunkter	11
2.1 Kulturkonventionen och dess tilläggsprotokoll	11
2.2 Några grundläggande begrepp	12
2.3 Skydd av kulturegendom i andra konventioner	14
2.4 Världsarvskonventionen	16
3 Kulturkonventionen och dess tilläggsprotokoll I	19
3.1 Vad är kulturegendom?	19
3.2 Allmänt och speciellt skydd	20
3.3 Åsidosättande av skydd	21
3.4 Administrativa åtgärder	22
4 Hur Sverige uppfyller åtagandena enligt kulturkonventionen och tilläggsprotokoll I	23
4.1 Administrativa åtgärder	23

4.2	Straffbestämmelser	27
4.3	Jurisdiktion	28
5	Tilläggsprotokoll II till kulturkonventionen	29
5.1	Kapitel 1 Inledning	30
5.2	Kapitel 2 Allmänna bestämmelser om skydd.....	32
5.3	Kapitel 3 Förstärkt skydd	35
5.4	Kapitel 4 Straffrättsligt ansvar och jurisdiktion.....	40
5.5	Kapitel 5 Skydd för kulturegendom vid interna väpnade konflikter	53
5.6	Kapitel 6 Institutionella frågor	54
5.7	Kapitel 7 Informations spridning m.m.....	58
5.8	Kapitel 8 Tillämpningen av detta protokoll	60
5.9	Kapitel 9 Slutbestämmelser	62
6	Genomförande av tilläggsprotokoll II i svensk rätt.....	65
6.1	Nödvändiga lagändringar	65
6.2	Militär användning av kulturegendom	65
6.3	Omfattande förstörelse eller tillägnelse av kulturegendom.....	70
6.4	Frågan om straffansvar för försök, förberedelse och stämpling.....	73
6.5	Ikraftträdande	73
7	Sveriges tillträde till tilläggsprotokoll II till kulturkonventionen	75
8	Konsekvenser av förslagen	77
9	Författningskommentar	79

9.1	Lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950)	79
9.2	Lag om ändring i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.....	81
	Bilaga 1	
	Översättning till svenska av tilläggsprotokoll II till 1954 års Haagkonvention om skydd för kulturregdom i händelse av väpnad konflikt.....	83

Sammanfattning

Inom ramen för UNESCOs verksamhet upprättades i Haag 1954 konventionen om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt (kulturkonventionen). Konventionen och dess tilläggsprotokoll I trädde i kraft den 7 augusti 1956 och för svensk del den 22 april 1985 (SOU 2010:72 s.172).

År 1999 antogs tilläggsprotokoll II till konventionen. Det trädde i kraft den 9 mars 2004. Sverige undertecknade protokollet den 26 mars 1999 (SOU 2010:72 s. 172). Av tilläggsprotokoll II framgår bl.a. att en ny kategori med högre skyddsnivå skapas för kulturarv av stor betydelse för mänskligheten, s.k. kulturegendom med förstärkt skydd (artikel 10). Vidare anges att vissa gärningar ska kriminaliseras i avtalsparternas nationella rätt (artikel 15).

Sverige har undertecknat protokollet. En svensk ratificering av tilläggsprotokoll II återstår därmed. I denna promemoria berörs de åtgärder som aktualiseras från svensk sida vid en ratificering av protokollet. Sverige uppfyller redan till stor del de krav som ställs enligt protokollet men vissa lagstiftningsåtgärder behövs.

För att svensk rätt fullt ut ska uppfylla protokollets krav föreslås att lagstiftningen kompletteras i två avseende. I lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser föreslås att bestämmelsen om krigsförbrytelse i 6 § ändras så att den omfattar all sådan egendom som skyddas enligt kulturkonventionen och tilläggsprotokoll II, dvs. även i den mån egendomen inte tillhör annan. Vidare föreslås att en ny bestämmelse införs i 9 kap. 1 § kulturmiljölagen (1988:950) som kriminaliserar militär användning av särskilt betydelsefull kulturegendom.

I promemorian föreslås även att regeringen bör fatta beslut om vilken kulturegendom som ska anmälas för att komma ifråga för det förstärkta skyddet enligt protokollet. Riksantikvarieämbetet

bör få i uppdrag att förbereda anmälningar i samverkan med Försvarsmakten. Samråd bör även ske med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Kungl. biblioteket, Riksarkivet och berörda länsstyrelser.

När det gäller ekonomiska konsekvenser av förslagen kan det uppkomma behov av vissa resurser för inventeringsarbete hos Riksantikvarieämbetet. Dessa kostnader bedöms kunna finansieras inom ramen för Riksantikvarieämbetets befintliga anslag. I övrigt uppstår inga nämnvärda kostnader för det allmänna eller för enskilda.

Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950)

Härigenom föreskrivs att det i kulturmiljölagen (1988:950) ska införas ett nytt kapitel, 9 kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap. Skydd av kulturregendom vid väpnad konflikt och under ockupation

1 §

För militär användning av särskilt betydelsefull kulturregendom döms, om gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller ockupation, den som till stöd för militära åtgärder använder kulturregendom som har ett förstärkt skydd enligt tilläggsprotokoll II till Haagkonventionen den 14 maj 1954 om skydd för kulturregendom i händelse av väpnad konflikt. Detsamma gäller den som använder

områden i sådan kultur-
egendoms omedelbara närhet.

Straffet är fängelse i högst
fyra år.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

För krigsförbrytelse döms, om gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller ockupation, den som plundrar eller, utan att det är nödvändigt av militära skäl, i stor omfattning förstör, tillägnar sig eller beslagtar *någon annans egendom*.

För krigsförbrytelse döms, om gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller ockupation, den som plundrar eller, utan att det är nödvändigt av militära skäl, i stor omfattning förstör, tillägnar sig eller beslagtar *egendom som tillhör någon annan eller sådan kulturegendom som skyddas enligt Haagkonventionen den 14 maj 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt och tilläggsprotokoll II till konventionen*.

Straffet är fängelse i högst sex år.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2 Bakgrund och utgångspunkter

2.1 Kulturkonventionen och dess tilläggsprotokoll

Inom ramen för UNESCOs verksamhet upprättades i Haag 1954 konventionen om skydd för kulturogendom i händelse av väpnad konflikt (kulturkonventionen). Konventionen är avsedd att utgöra ett komplement till tidigare internationella överenskommelser, t.ex. 1907 års Haagkonventioner och 1949 års Genèvekonventioner. I dessa konventioner finns vissa regler som syftar till att skydda kulturogendom. Sedan riksdagen godkänt proposition 1983/84:108 (bet. 1983/84:KrU16, skr. 1983/84:118) beslutade regeringen den 13 september att tillträda kulturkonventionen och dess tilläggsprotokoll I. Konventionen och protokollet trädde i kraft den 7 augusti 1956 och för svensk del den 22 april 1985 (SOU 2010:72 s.172).

År 1991 togs initiativ till en översyn av konventionen. Avsikten var att ta vara på de erfarenheter man hade fått i samband med konflikter och den utveckling som skett inom den humanitära rätten efter 1954. År 1999 antogs tilläggsprotokoll II till konventionen. Det trädde i kraft den 9 mars 2004. Sverige undertecknade protokollet den 26 mars 1999 (SOU 2010:72 s. 172). Tilläggsprotokoll II finns som *bilaga 1* till denna promemoria.

För att protokollet ska bli bindande för Sverige krävs att det ratificeras. I denna promemoria behandlas de åtgärder som aktualiseras från svensk sida vid en ratificering av protokollet. Av redogörelsen nedan (avsnitt 4) om hur Sverige uppfyller åtagandena enligt kulturkonventionen och tilläggsprotokoll I framgår att mycket är gjort som också tillgodoser de krav som ställs i tilläggsprotokoll II. För att Sverige helt ska uppfylla kraven i

tilläggsprotokoll II fordras dock vissa lagstiftningsåtgärder. Förslag om det läggs fram i avsnitt 6.

2.2 Några grundläggande begrepp

Internationell och icke-internationell väpnad konflikt

Den humanitära rätten skiljer mellan internationell väpnad konflikt och icke-internationell väpnad konflikt. Kulturkonventionen är tillämplig på båda typerna av konflikter, se artiklarna 18 och 19, liksom tilläggsprotokoll II, se artiklarna 3 och 22 första stycket. När det gäller frågan om vad som avses med väpnad konflikt får ledning tas i den humanitära rätten. (Se utförliga beskrivningar i SOU 2010:72 s. 85–90 och i prop. 2013/14:146 om straffansvar för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser, s. 34–38.)

En internationell väpnad konflikt föreligger då två eller flera stater använder väpnat våld mot varandra. Genèvekonventionernas gemensamma artikel 2 anger att de är tillämpliga i varje förklarad krig eller annan väpnad konflikt som uppstår mellan de avtalslutande parterna, även om en av dem inte erkänner att krigstillstånd föreligger.

För att en internationell väpnad konflikt ska anses föreligga krävs att väpnat våld av en viss intensitet används mellan två eller flera stater. Det är det faktiska agerandet och händelserna i området som avgör när en väpnad konflikt föreligger. Det finns inte någon tidsram för hur länge det väpnade våldet ska ha pågått eller krav på ett visst antal stridsrelaterade dödsfall för att en internationell väpnad konflikt ska anses föreligga (SOU 2010:72 s. 86). Enligt tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna inbegriper den gemensamma artikeln 2 i konventionerna väpnade konflikter i vilka folk kämpar mot kolonialt förtryck och främmande ockupation samt mot rasistiska regimer under utövande av sin rätt till självbestämmande.

Varje våldsanvändning behöver inte leda till att det föreligger väpnad konflikt. Enligt folkrätten får stater använda en viss

proportionerlig vapenmakt inom landets gränser för att hävda sitt territorium utan att väpnad konflikt anses föreligga. Regeringen får enligt 15 kap. 13 § andra stycket regeringsformen uppdra åt Försvarsmakten att använda våld i enlighet med internationell rätt för att hindra kränkning av rikets territorium i fred eller under krig mellan främmande stater. Närmare bestämmelser om detta finns i förordningen (1982:756) om Försvarsmaktens ingripanden vid kränkningar av Sveriges territorium under fred eller neutralitet, m.m.

När det gäller icke-internationella väpnade konflikter kan först konstateras att situationer som uppkommit till följd av inre oroligheter och spänningar som upplopp, enstaka och sporadiska våldshandlingar och andra liknande handlingar inte betraktas som väpnade konflikter. Sådana situationer undantas också uttryckligen från tillämpningsområdet för tilläggsprotokoll II till kulturkonventionen, se artikel 22 andra stycket. Vålds- och tvångsåtgärder mot beväpnade kriminella gäng, liksom mot oorganiserade och kortlivade upprorsförsök, anses inte heller utgöra väpnad konflikt (SOU 2010:72 s. 87).

Frågan vad som krävs för att det ska föreligga en icke-internationell väpnad konflikt har varit föremål för bedömning av Jugoslavientribunalen i olika avgöranden. (En utförlig beskrivning av dessa avgöranden finns i SOU 2010:72 s. 87–90.) Tribunalen har lagt vikt vid förekomsten av flera faktorer i förening med ett utdraget våld mellan väpnade grupper, bl.a. stridernas allvar, förekomsten av strider över territoriet och över tiden, antalet civila som flyr stridsområden, typ av vapen som används, särskilt tyngre vapen, omfattningen av stridsrelaterade skador och antalet soldater och militära enheter som deltar. En faktor som enligt tribunalen pekar på att det föreligger en väpnad konflikt är att den erkända regeringen tvingas ta till militära styrkor gentemot rebeller, i stället för att använda sig av sina polisstyrkor, i synnerhet om deras order för och själva användningen av våld går utöver det som folkrättsligt medges för polisiärt arbete. Det sammanfattas av tribunalen så att en icke-internationell väpnad konflikt kan antas föreligga om statsmakten vid ett utdraget våld mot upproriska väpnade grupper rutinemässigt använder ett våld som är oförenligt med rätten till liv enligt de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna.

För att anses som en organiserad väpnad grupp krävs enligt tribunalen inte att det föreligger en militär struktur motsvarande den som finns i reguljära statliga förband. Som ett minimum ska ledningen dock ha förmågan att utöva någon form av kontroll över gruppens medlemmar som är tillräcklig för att se till att bestämmelserna i den gemensamma artikel 3 i Genèvekonventionerna efterlevs. Artikel 3 föreskriver skydd för personer som inte direkt deltar i fientligheterna, bl.a. förbud mot våld mot liv och person samt tagande av gisslan. Det krävs vidare att den väpnade kampen är ett resultat av en militär strategi beordrad av ledningen för den väpnade gruppen och inte en följd av väpnade angrepp som utförs helt på gruppmedlemmarnas egna initiativ. För att den väpnade kampen ska anses organiserad krävs dock inte att den väpnade gruppen förmår att utföra sammanhängande och samordnade militära operationer, men den ska ha förmåga att utföra utdraget väpnat våld. Fientligheterna ska vara av kollektiv karaktär och inte utföras av isolerade grupper.

Kulturkonventionen och tilläggsprotokoll II gäller även vid ockupation. Ockupation av ett territorium är som regel resultatet av väpnat våld och militärt övertag och förutsätter en administrativ maktutövning från ockupantens sida. Den inhemska regeringen utövar inte någon självständig och effektiv makt. Ockupation är ett temporärt tillstånd och förändrar inte det ockuperade territoriets statstillhörighet eller befolkningens statsrättsliga ställning (SOU 2010:72 s. 111). Riksdagen eller regeringen får enligt 15 kap. 9 § första stycket regeringsformen inte fatta beslut på ockuperat område. Enligt andra stycket ska varje offentligt organ på ockuperat område handla på det sätt som bäst gagnar försvarsansträngningarna och motståndsverksamheten samt civilbefolkningens skydd och svenska intressen i övrigt.

2.3 Skydd av kulturegendom i andra konventioner

Sedan länge har det funnits ett folkrättsligt skydd för viss särskilt viktig egendom i händelse av väpnad konflikt. Enligt artikel 27 i Lantkrigsreglementet till 1907 års fjärde Haagkonvention (Lantkrigsreglementet) bör vid belägringar och bombardemang alla nödvändiga åtgärder vidtas för att i möjligaste mån skydda

byggnader avsedda för gudstjänst, konst, vetenskap och välgörenhet, historiska monument ävensom sjukhus och uppsamlingsplatser för sjuka och sårade under förutsättning att dessa byggnader och platser inte samtidigt används för militärt ändamål. Artikeln behandlar inte anfall från luften och har därmed ett begränsat värde.

Efter andra världskrigets förödelse tillkom 1949 nya regler för skydd för krigets offer genom de fyra Genèvekonventionerna. Konventionerna innehåller allmänna regler om skydd av kulturegendom och för undvikande av skadegörelse på sådan egendom. Skyddet stärktes 1977 genom tilläggsprotokoll I rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter och genom tilläggsprotokoll II rörande skydd för offren i icke-internationella väpnade konflikter. Enligt artikel 53 i tilläggsprotokoll I är det förbjudet att begå fientlig handling riktad mot historiska minnesmärken, konstverk eller platser avsedda för religiösa ändamål, vilka utgör folkens kulturella eller andliga arv. Det är enligt artikeln vidare förbjudet att använda denna egendom som stöd för den militära insatsen och att utsätta den för repressalieanfall. Enligt artikel 85 fjärde stycket i tilläggsprotokoll I ska det betraktas som en överträdelse av protokollet att sätta in anfall mot klart erkända historiska minnesmärken, konstverk eller andaktsplatser som utgör folkens kulturella arv och som beviljats särskilt skydd i enlighet med särskilda arrangemang, exempelvis inom ramen för en behörig internationell organisation, om anfallet medför förstörelse i stor skala och det inte kan visas att motparten använt egendomen som stöd för militär insats. Dessutom gäller att kulturegdomen inte har varit belägen omedelbart intill ett militärt mål. Enligt femte stycket ska svåra överträdelser betraktas som krigsförbrytelser.

Tilläggsprotokoll II till Genèvekonventionerna innehåller också regler till skydd för kulturegdom. I artikel 16 föreskrivs att det är förbjudet att begå fientlig handling riktad mot historiska minnesmärken, konstverk eller platser avsedda för religionsutövning, vilka utgör folkens kulturella eller andliga arv, samt att använda dem som stöd för den militära insatsen.

2.4 Världsarvskonventionen

För att skydda jordens mest värdefulla kultur- och naturmiljöer mot förstörelse och förfall antogs Världsarvskonventionen vid UNESCOs generalkonferens 1972. Sverige tillträdde konventionen 1985. Varje anslutet land förbinder sig att inte bara vårda världsarvsområden på eget territorium utan också att vårda och skydda sitt övriga nationella arv.

Enligt konventionen finns en mellanstatlig kommitté inom UNESCO som ska upprätta en lista över den del av kultur- och naturarvet som den anser har ett särskilt stort universellt värde enligt de kriterier som kommittén fastställer, den s.k. världsarvslistan.

Världsarvskonventionens relation till kulturkonventionen

Regeringen tog i sin skrivelse om UNESCOs världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten (skr. 2001/02:171) upp frågan om världsarvskonventionens relation till kulturkonventionen. Regeringen konstaterade att bestämmelserna i kulturkonventionen är fokuserade på kulturessendom och att de inte utan vidare kan tillämpas på kulturlandskap och hela städer eller på naturområden. Regeringen ansåg att det inte finns någon direkt koppling mellan kulturkonventionen och världsarvskonventionen, eftersom de båda konventionerna inte omfattar exakt samma objekt. Trots detta kan enligt regeringen objekt som står uppsatta på världsarvslistan ofta förtjäna både ett allmänt och ett särskilt skydd enligt kulturkonventionen (skr. 2001/02:171 s. 4–5). Sverige har 15 objekt uppförda på världsarvslistan: Drottningholms slottsområde (1991), Birka och Hovgården (1993), Engelsbergs bruk (1993), Skogskyrkogården (1994), Hällristningsområdet i Tanum (1994), Hansestaden Visby (1995), Gammelstads kyrkstad (1996), Lapponia (1996), Örlogsstaden Karlskrona (1998), Höga kusten/Kvarkens skärgård (2000), Södra Ölands odlingslandskap (2000), Falun och Kopparbergslagen (2001), Varbergs radiostation i Grimeton (2004), Struves meridianbåge (2005) och Hälsingegårdarna (2012). De flesta av dessa är också kulturarv.

I samband med en rapport till UNESCO avgav Sverige en förklaring om sin syn på tillämpligheten av kulturkonventionen

med anledning av att Örlogsstaden Karlskrona förts upp på världsarvslistan (Ku 1999/3013). Förklaringen knyter an till regeringens tidigare nämnda uttalande i skrivelsen om UNESCOs världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten. Enligt förklaringen anser Sverige att det inte föreligger en direkt relation mellan kulturkonventionen och världsarvskonventionen. Det anfördes vidare att kulturkonventionen inte skyddar kulturegendom som är uppförd och används för militära ändamål (militära kulturobjekt) och att världsarvskonventionen omfattar mer än de kulturobjekt som berörs av kulturkonventionen.

Nomineringar och beslut

När det gäller kulturarv har Riksantikvarieämbetet haft regeringens uppdrag att ge förslag på de platser som bör bli världsarv, förbereda nomineringar och i övrigt förbereda ärenden som rör konventionen. Beslut om nominering fattas av regeringen. En närmare redogörelse för hur det svenska arbetet bör bedrivas framgår av regeringens skrivelse till riksdagen (skr. 2001/02:171).

3 Kulturkonventionen och dess tilläggsprotokoll I

Kulturkonventionen är, som tidigare nämnts, att betrakta som ett komplement till tidigare internationella överenskommelser där parterna åtar sig att respektera kulturegendom. Konventionen består av 40 artiklar och ett antal tillämpningsföreskrifter. I det följande redogörs för artiklarna. I avsnitt 4 anges vilka insatser som gjorts för svensk del för att uppfylla artiklarna.

3.1 Vad är kulturegendom?

Med kulturegendom avses enligt artikel 1, utan hänsyn till ursprung eller äganderätt, fast och lös egendom av stor betydelse för varje folks kulturarv, såsom minnesmärken, kyrkliga eller profana, av arkitektonisk, konstnärlig eller historisk art; arkeologiska miljöer; grupper av byggnader som i sin helhet har historiskt eller konstnärligt intresse; konstverk; manuskript, böcker och andra föremål av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt intresse; såväl som vetenskapliga samlingar och betydande samlingar av böcker eller arkiv eller reproduktioner av objekt som ovan beskrivits.

Vidare avses med kulturegendom enligt artikeln byggnader vars huvudändamål är att vara förvarings- och utställningsplats för sådan lös kulturegendom som beskrivits ovan, såsom museer, stora bibliotek, arkiv och skyddsrum som i händelse av väpnad konflikt kan ge skydd för lös kulturegendom. Vidare inbegrips i begreppet kulturegendom centra som inrymmer ett stort antal av sådan kulturegendom som nämns ovan.

De fördragsslutande parterna förbinder sig enligt artikel 3 att i fredstid förbereda skyddet för kulturegendom inom sitt eget

territorium mot förutsebara följder genom att vidta sådana åtgärder som de anser erforderliga.

3.2 Allmänt och speciellt skydd

Skyddet av kulturegendom finns i två kategorier i kulturkonventionen, nämligen ett allmänt skydd enligt artiklarna 4–6, där respektive stat avgör vad som är viktigt och av stor betydelse för landets kulturella arv, och ett speciellt skydd enligt artiklarna 8–11 som gäller kulturvärden av mycket stor betydelse, dvs. av sådan vikt att de betraktas som särskilt värdefulla.

Det *allmänna skyddet* enligt artikel 4 består i att de fördragsslutande parterna förbinder sig att respektera kulturegendom såväl inom sitt eget territorium som inom andra fördragsslutande parter territorium genom att avhålla sig från att använda egendomen eller dess närmaste omgivning, eller anordningar som används för dess skydd, för ändamål som skulle kunna utsätta dem för skada eller förstörelse i händelse av väpnad konflikt och genom att avhålla sig från varje fientlig handling riktad mot sådan egendom. Dessa förpliktelser får enligt artikeln åsidosättas endast i de fall då militära skäl absolut kräver ett sådant åsidosättande.

Parterna åtar sig vidare enligt artikeln att förbjuda och om nödvändigt sätta stopp för varje form av stöld, plundring eller bortförande av kulturegendom och varje form av vandalism riktad mot kulturegendom. De ska avhålla sig från att rekvirera lös egendom som befinner sig på en annan parts territorium och från varje vedergällningsaktion riktad mot kulturegendom.

Det *speciella skyddet* regleras i artikel 8. Ett begränsat antal skyddsrum för att i händelse av väpnad konflikt skydda lös kulturegendom, centra för kulturminnesmärken och annan fast kulturegendom av mycket stor betydelse kan sättas under speciellt skydd. Följande två förutsättningar ska vara uppfyllda. För det första ska egendomen befinna sig på tillräckligt stort avstånd från stora industrier eller viktiga militära mål som utgör sårbara punkter, som t.ex. flygplatser, radiostationer, industrier som arbetar för försvaret, hamnar och järnvägsstationer av viss betydelse eller viktiga kommunikationslinjer. För det andra får egendomen inte användas för militära ändamål. Därutöver finns ett

förtydligande i artikel 8.3, vari anges att ett centrum för kulturminnesmärken anses användas för militära ändamål om det används för transport av militär personal eller material, även i transit. Detsamma gäller om det inom centret bedrivs verksamhet som är direkt förbunden med militära operationer, inkvartering av militär personal eller produktion av krigsmateriel.

Från denna huvudregel, att egendom med speciellt skydd inte får användas för militära ändamål, finns emellertid möjlighet att göra undantag enligt artikel 11. Där anges att endast i de fall då det föreligger tvingande militär nödvändighet, och endast så länge som denna nödvändighet varar, ska immuniteten för sådan egendom upphävas. Vidare krävs att fastställelse av när sådan militär nödvändighet föreligger endast kan göras av chefen för en styrka av en divisions storlek eller större samt att motparten i god tid ska underrättas om beslutet att upphäva immuniteten.

Ett skyddsrum för lös kulturegendom kan enligt artikeln också ställas under speciellt skydd, oavsett var det ligger, om det är så konstruerat att det sannolikt inte kan skadas av bomber.

Enligt artikel 8.6 tillförsäkras kulturegendom särskilt skydd genom att den införs i Internationella registret för kulturegendom under särskilt skydd.¹

3.3 Åsidosättande av skydd

I enlighet med vad som redovisats ovan kan konstateras att skyddet för kulturegendom med allmänt skydd (artikel 4) kan åsidosättas bara då militära skäl absolut kräver det. När det gäller kulturegendom med speciellt skydd ska immuniteten endast upphävas då det föreligger tvingande militär nödvändighet och under begränsad tid (artiklarna 8 och 11). Vid framarbetandet av utkastet till kulturkonventionen ansågs det uppenbart att militära myndigheter inte kunde acceptera ett absolut militärt förbud varför vissa undantag från immuniteten förhandlades fram. Begreppet ”då det föreligger tvingande militär nödvändighet” (artikel 8) får förstås som en strängare standard i förhållande till begreppet ”då militära skäl absolut kräver” åsidosättande av skyddet (artikel 4).

---

¹ Den svenska översättningen använder omväxlande orden ”särskilt” och ”speciellt”.

3.4 Administrativa åtgärder

För att säkerställa skyddet kräver konventionen att nationella bestämmelser införs och att militär personal utbildas. Skyddade utrymmen får inrättas till skydd för lösa kulturföremål. Enligt artiklarna 16 och 17 kan ett speciellt emblem användas för att märka ut den egendom som ska skyddas.

Enligt artikel 28 åtar sig de fördragsslutande parterna att inom ramen för sin allmänna strafflagstiftning vidta alla nödvändiga åtgärder för att väcka åtal och vidta andra straffrättsliga eller disciplinära åtgärder mot personer, av vilken nationalitet de vara må, som överträder eller ger order om överträdelser av bestämmelserna i konventionen.

Tilläggsprotokoll I innehåller bestämmelser som avser att hindra att kulturföremål förs ut från ett territorium. Om så ändå sker, ska egendomen förvaras och vid krigsslutet föras tillbaka.

4 Hur Sverige uppfyller åtagandena enligt kulturkonventionen och tilläggsprotokoll I

4.1 Administrativa åtgärder

I samband med att kulturkonventionen och tilläggsprotokoll I ratificerades föreslogs inga ändringar i svensk rätt. Regeringen fann att de åtgärder som behövdes gällde inventeringar, tillverkning och anbringande av emblem samt utbildningsinsatser (prop. 1983/84:108). Riksdagen gjorde ingen annan bedömning (bet. KrU 1983/84:16, rskr. 1983/84:227).

Utmärkning av kulturegendom

I totalförsvarets folkrättsförordning (1990:12) finns föreskrifter om viss tillämpning av kulturkonventionen jämte protokoll (1 § tredje stycket). Enligt 25 § ska Riksantikvarieämbetet under fredstid vidta de förberedelser som behövs för att utmärka sådan kulturegendom som tillförsäkras särskilt skydd enligt artikel 8 i kulturkonventionen. Vidare föreskrivs att länsstyrelsen under fredstid ska vidta de förberedelser som behövs för att utmärka sådan kulturegendom som avses i artikel 17 punkt 2 a i kulturkonventionen (kulturegendom som inte står under speciellt skydd). Riksantikvarieämbetet ska enligt paragrafen efter samråd med Försvarsmakten meddela de föreskrifter som behövs för att uppgiften ska utföras.

År 1986 fick Riksantikvarieämbetet i uppdrag att i samråd med dåvarande Överbefälhavaren och dåvarande Civilförsvarsstyrelsen

lämna förslag på objekt som ska ha speciellt skydd i händelse av en väpnad konflikt.

Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer beslutade sådana föreskrifter den 25 januari 1996. De kungjordes i Statens kulturråds författningssamling som nr 1997:1. Enligt föreskrifterna ska länsstyrelsen besluta om hur utmärkningen ska ske (2 §) och låta tillverka det antal skyltar som behövs för utmärkningen (3 §). Skylten ska visa det emblem som beskrivs i artikel 16 punkt 1 i kulturkonventionen (4 §). Länsstyrelsen ska till Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer sända in en aktuell förteckning med beskrivning över den utvalda egendomen (5 §).

Information och vägledning m.m.

Av 3 § förordningen (2007:1184) med instruktion för Riksantikvarieämbetet följer att myndigheten ska bedriva informations- och rådgivningsverksamhet samt främja utbildning om kulturmiljön, kulturminnen, kulturföremål och om vård av dessa. I uppgiften ligger att myndigheten ska informera och lämna råd om tillämpningen av kulturkonventionen och dess tilläggsprotokoll.

I totalförsvarets folkrättsförordning finns föreskrifter om folkrättsliga rådgivare. Enligt 27 § ska det i Försvarsmaktens krigsorganisation finnas folkrättsliga rådgivare till det antal som Försvarsmakten beslutar. Dessa ska vara placerade i högre staber och ha till uppgift att ge militära chefer råd om hur folkrättens regler i krig och under neutralitet ska tillämpas.

Vidare föreskrivs i 28 § att det i Försvarsmaktens fredsorganisation i Högkvarteret ska finnas befattningshavare med folkrättslig kompetens och i övrigt folkrättsliga rådgivare till det antal som Försvarsmakten beslutar. Dessa befattningshavare ska medverka i utbildningen av Försvarsmaktens personal om hur folkrättens regler i krig och neutralitet ska tillämpas och i övrigt ge respektive chef råd i folkrättsliga frågor.

I 29 § bemyndigas Försvarsmakten att meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten av de nyss beskrivna paragraferna.

I varje länsstyrelses krigsorganisation ska det enligt 31 § finnas två folkrättsliga rådgivare med uppgift att ge länsledningen samt kommunerna inom länet råd om hur folkrättens regler i krig och under neutralitet ska tillämpas. Rådgivarna ska också delta i

länsstyrelsens planläggning och utbildningsverksamhet. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får enligt 32 § meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten av bestämmelserna i 31 § om folkrättsliga rådgivare.

Enligt 20 § totalförsvarets folkrättsförordning ska Försvarsmakten och de myndigheter som har ett ansvar enligt 18 § förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap – de s.k. bevakningsansvariga myndigheterna – se till att personalen inom verksamhetsområdet får en tillfredsställande utbildning och information om folkrättens regler i krig och under neutralitet. Av samma paragraf följer att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska erbjuda de bevakningsansvariga myndigheterna grundläggande utbildning i folkrättens regler i krig och under neutralitet samt samordna utbildningen inom totalförsvarets civila del.

Försvarsmakten har i interna bestämmelser (FIB 1997:2) om utbildning i folkrätt avseende krigets lagar meddelat föreskrifter som innebär att det inom Försvarsmakten ska ske utbildning om skydd för kulturföremål. Riksantikvarieämbetet har lämnat ett förslag på utbildning och även tagit fram en handbok för svenska soldater i utlandstjänst, som bygger på Natos motsvarande handbok. Det kan tilläggas att regeringen den 14 november 2013 (Fö2010/1855) har uppdragit åt Försvarsmakten att utarbeta en manual i krigets lagar. Det primära syftet med en sådan manual är att ge militära beslutsfattare, som har att fatta beslut om konkret agerande i samband med militära insatser, folkrättslig vägledning. Manualen ska vara färdig att tas i bruk senast den 14 november 2014.

Undanförsel och förstöring

För att förhindra att egendom som har betydelse för totalförsvaret eller egendom av stor historisk betydelse till följd av krigshandlingar förstörs eller på annat sätt förloras, får det enligt 5 § lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring beslutas att egendomen ska föras från den plats där den finns till en annan plats. Om undanförsel inte kan anses vara en tillräcklig åtgärd eller inte rimligen kan genomföras, får egendomen enligt 7 § förstöras, om det finns betydande risk för att egendomen kan falla i en angriparens händer och underlätta dennes krigsansträngningar.

Frågan om förstöring av egendom av stor historisk eller kulturell betydelse togs upp av regeringen i förarbetena till lagen om undanförsel och förstöring (prop. 1992/93:78 s. 7). Regeringen konstaterade att det föreföll osannolikt att kulturegendom skulle kunna anses underlätta motpartens krigsansträngningar och att utgångspunkten därmed var att sådan egendom inte får förstöras. Regeringen ansåg dock att det inte kunde uteslutas att egendom av stor historisk eller kulturell betydelse hade sådan betydelse och ansåg att en ny lag inte borde innehålla ett ovillkorligt förbud mot att förstöra sådan egendom. I stället ansåg regeringen att det ytterst borde ankomma på den myndighet som beslutar om förstöring att väga olika intressen mot varandra. Utgångspunkten är emellertid att egendom inte får förstöras.

I förordningen (1993:243) om undanförsel och förstöring finns bestämmelser om planläggning. När det gäller undanförsel av arkivhandlingar, böcker, konstverk samt natur- och kulturhistoriska föremål ska enligt 2 § tredje stycket följande myndigheter – var och en inom sitt ansvarsområde – planlägga undanförseln: Statens försvarshistoriska museer, Riksarkivet, Kungl. biblioteket, Riksantikvarieämbetet, Statens historiska museer, Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde, Moderna museet, Statens musiksamlingar (numera Statens musikverk), Livrustkammaren med Skoklosters slott och Hallwylska museet, Naturhistoriska riksmuseet, Statens museer för världskultur, Statens maritima museer och Statens centrum för arkitektur och design. Myndigheterna ska vid planläggningen samråda med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Enligt fjärde stycket ska Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samordna planläggningen för undanförsel. Varje länsstyrelse ska enligt 3 § planlägga den undanförsel i det egna länet som inte är planlagd enligt 2 §.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får enligt 11 § lagen om undanförsel och förstöring förelägga den som äger eller innehar egendom som kan antas komma i fråga för undanförsel eller förstöring att medverka vid den planläggning och de andra förberedelser som behövs för att en sådan åtgärd ska kunna genomföras. Föreläggandet får förenas med vite. Regeringen har genom 11 § förordningen om undanförsel och förstöring lagt uppgiften på länsstyrelsen i det län där egendomen finns.

4.2 Straffbestämmelser

Sverige tillträdde 2000 Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (prop. 2000/01:122). Den 1 juli 2014 trädde lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i kraft (prop. 2013/14:146, bet. 2013/14:JuU10, rskr. 2013/14:261). Lagen bygger till stora delar på innehållet i Romstadgan och därutöver på allmän folkrätt inom området. Vid samma tidpunkt upphörde bestämmelsen om folkrättsbrott i 22 kap. 6 § brottsbalken och lagen (1964:169) om straff för folkmord att gälla.

Enligt 6 § första stycket lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser döms för krigsförbrytelse, om gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller ockupation, den som plundrar eller, utan att det är nödvändigt av militära skäl, i stor omfattning förstör, tillägnar sig eller beslagtar någon annans egendom. Enligt 9 § första stycket punkten 2 gäller detsamma för den som, om gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller ockupation, riktar ett anfall mot bl.a. byggnader som är avsedda för religion, undervisning, konst, vetenskap eller välgörande ändamål eller mot historiska minnesmärken och kulturegendom, under förutsättning att dessa inte utgör ett militärt mål. För brott av normalgraden döms till fängelse i högst sex år. Om brottet är grovt döms enligt 11 § till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid.

Bestämmelser om medverkan finns i 23 kap. 4 § brottsbalken. Ansvar som i brottsbalken är föreskrivet för viss gärning ska enligt paragrafens första stycke ådömas inte bara den som utfört gärningen utan även annan som främjat denna med råd eller dåd. Detsamma ska gälla beträffande i annan lag eller författning straffbelagd gärning för vilken fängelse är föreskrivet. Att främja innebär att utöva inflytande på händelseutvecklingen i en riktning som främjar brottet, t.ex. genom att styrka gärningsmannen i dennes uppsåt. Den som inte är att anse som gärningsman döms, om denne förmått annan till utförandet, för anstiftan av brottet och annars för medhjälp till det. I 13 § lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser finns även en särskild bestämmelse om utvidgat gärningsmannaskap.

4.3 Jurisdiktion

Reglerna om domsrätt i 2 kap. brottsbalken är vidsträckta. Enligt 1 § föreligger svensk domsrätt alltid för brott som har begåtts i Sverige. Bestämmelserna i kapitlet innebär vidare att det finns goda möjligheter att ingripa mot brott begångna utomlands. Av intresse här är särskilt bestämmelserna i 2 och 3 §§.

För brott som begåtts utom riket döms enligt 2 kap. 2 § om brottet begåtts av svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige eller av utlänning utan hemvist i Sverige, som efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här i riket eller som är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare och finns här. Detsamma gäller om brottet begåtts av annan utlänning som finns här i riket och på brottet enligt svensk lag kan följa fängelse i mer än sex månader. Svensk domsrätt gäller dock inte i dessa fall om gärningen är fri från ansvar enligt lagen på gärningsorten, dvs. det uppställs ett krav på dubbel straffbarhet.

Enligt 2 kap. 3 § döms även den som begått brott utom riket i andra fall än som avses i 2 §. Av 3 § första stycket 6 framgår att ett sådant fall kan vara om gärningen utgör brott enligt lagen om straffansvar för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. För sådana brott gäller att en svensk domstol har behörighet att döma över brotten oavsett var de har begåtts eller av vem, s.k. universell jurisdiktion. Något krav på dubbel straffbarhet uppställs därmed inte för dessa brott.

Av visst intresse i sammanhanget är också regleringen i 2 kap. 7 §. I fråga om svensk lags tillämplighet och svensk domstols behörighet ska enligt den paragrafen, utöver vad som sägs i 2 kap., iakttas de begränsningar som följer av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser eller, enligt vad därom är särskilt stadgat, av överenskommelse med främmande makt.

5 Tilläggsprotokoll II till kulturkonventionen

Tilläggsprotokoll II kompletterar kulturkonventionen och medför ytterligare förstärkningar av skyddet av kulturegendom. Förändringarna i relation till kulturkonventionen innebär i huvudsak följande.

Begreppet militär nödvändighet får en tydligare definition för att förhindra missbruk av kulturegendom som åtnjuter skyddet. De skyddsåtgärder som enligt konventionen ska vidtas preciseras och bestämmelserna om respekt för kulturegendom utvecklas. En ny tredje kategori med högre skyddsnivå skapas för kulturegendom som utgör kulturarv av stor betydelse för mänskligheten, kulturegendom med förstärkt skydd. Vidare införs en provisorisk ordning för att skydda kulturegendom vid akuta hot. Vissa förfaranden definieras som brott mot konventionen och protokollet och det krävs att sådana brott kriminaliseras i nationell lagstiftning. Vidare regleras jurisdiktion, utlämnande för brott och ömsesidig rättslig hjälp.

En detaljerad genomgång av protokollet görs i det följande. De bestämmelser som aktualiserar åtgärder – redan vidtagna eller som bör vidtas – eller som på annat sätt har betydelse för Sverige vid ett svenskt tillträde till protokollet kommenteras särskilt. Det gäller artiklarna 5, 8, 11, 15–21 och 30.

5.1 Kapitel 1 Inledning

Artikel 1

I artikeln definieras viktiga begrepp i tilläggsprotokoll II i punkterna a–k.

Enligt punkt a avses med ”fördragsslutande part” en stat som är part till protokoll II.

I punkt b definieras ”kulturegendom” genom en hänvisning till konventionen, se även avsnitt 3.1 i denna promemoria.

Enligt punkten c avser ”konventionen” kulturkonventionen och enligt punkten d ”hög fördragsslutande part” en stat som är part i konventionen.

Med ”förstärkt skydd” menas det skydd som följer av artiklarna 10 och 11 i protokollet (punkten e).

Med ”militärt mål” menas enligt punkten f ett objekt som med hänsyn till dess egenskaper, läge, ändamål eller användning har väsentlig betydelse för militär verksamhet och vars totala eller partiella förstörelse, erövring eller oskadliggörande innebär en ovettydig militär fördel under rådande förhållanden.

”Olaglig” avser, enligt punkten g, under tvång eller på annat sätt i strid med tillämplig nationell lag i ett ockuperat område eller i strid med folkrättens regler.

Med ”lista” avses enligt punkten h en internationell förteckning över kulturegendom med förstärkt skydd och som har upprättats enligt protokollets artikel 27 första stycket punkten b.

”Generaldirektör” enligt punkten i avser generaldirektören i UNESCO, dvs. Förenta Nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (punkten j).

Enligt punkten k, slutligen, avses med ”första protokollet” det i Haag den 14 maj 1954 ingångna protokollet om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt (Tilläggsprotokoll I). Tilläggsprotokoll I innehåller föreskrifter om skydd för kulturegendom på ockuperat område.

Artikel 2

Förhållandet till konventionen

Enligt artikeln kompletterar protokoll II konventionen i relationerna mellan de avtalslutande parterna.

Artikel 3

Tillämpningsområde

Enligt första stycket tillämpas bestämmelserna i protokollet i situationer som beskrivs i artikel 18 första och andra styckena i kulturkonventionen. Enligt den artikelns första stycke tillämpas konventionen efter krigsförklaring eller då annan väpnad konflikt uppkommer mellan två eller fler fördragsslutande parter, även om en eller flera parter har förklarat att något krigstillstånd inte råder. Andra stycket i konventionsartikeln gör konventionen tillämplig på situationer där en fördragsslutande parts område helt eller delvis är ockuperat.

Vidare hänvisar första stycket till protokollets artikel 22 första stycket. Det innebär att protokollet utsträcker tillämpningen till sådana väpnade konflikter på avtalsparternas områden som inte är av internationell karaktär.

Av andra stycket framgår att protokollet binder parterna i deras inbördes relationer även om en stat som är part i en väpnad konflikt inte är fördragsslutande part. Därtill kommer att protokollet även tillämpas på en icke fördragsslutande part i konflikten, om den parten godkänner bestämmelserna i protokollet under den tid då parten tillämpar protokollet.

Artikel 4

Förhållandet mellan kapitel 3 och andra bestämmelser i konventionen och detta protokoll

I artikeln regleras tillämpningen av konventionen och protokoll II på olika typer av skydd för kulturoldom (allmänt skydd, kap. 1 i konventionen och kap. 2 i tilläggsprotokoll II), speciellt skydd

(kap. 2 i konventionen) och förstärkt skydd (kap. 3 i tilläggsprotokoll II). Enligt artikeln ska fördragsparterna till konventionen och protokoll II tillämpa konventionen när det gäller allmänt skydd såsom den kompletteras av protokoll II. När det gäller kulturegendom med såväl speciellt (särskilt) som förstärkt skydd tillämpas dock bara bestämmelserna om förstärkt skydd mellan sådana fördragsparter som är parter till protokoll II eller som meddelar att de godkänner eller tillämpar protokollet i enlighet med artikel 3 andra stycket.

5.2 Kapitel 2 Allmänna bestämmelser om skydd

Artikel 5

Skydd av kulturegendom

Den grundläggande bestämmelsen om skydd av kulturegendom finns i artikel 3 i konventionen, enligt vilken de fördragsslutande parterna åtar sig att i fredstid förbereda skyddet av kulturegendom inom eget territorium mot följder av väpnad konflikt genom att vidta lämpliga åtgärder.

I artikel 5 i tilläggsprotokoll II finns en uppräkningslista av sådana åtgärder: upprättande av inventarieförteckningar, planering av beredskapsåtgärder mot risk för brand och ras av byggnader, beredskap för att föra undan lös kulturegendom eller skydda den plats där den finns samt att utse en behörig myndighet med ansvar för skyddet av kulturegendom.

Betydelse för svensk del

Bedömning: De åtgärder som redan har vidtagits med anledning av kulturkonventionens genomförande tillgodoser till stora delar artikel 5. Insatser för att inventera kulturegendom återstår dock.

Skälen för bedömningen: I avsnitt 4 beskrivs de administrativa åtgärder som har vidtagits och som till stora delar tillgodoser artikeln. Av samma avsnitt framgår att Riksantikvarieämbetet

ansvarar för att utmärka kulturegendom med speciellt skydd. Enligt Riksantikvarieämbetet har Sverige ännu inte preciserat ett urval enligt konventionens första artikel. Kärnan i den kulturegendom som avses torde utgöras av byggnader eller miljöer som är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950), men därutöver finns också kulturhistoriskt värdefulla miljöer och byggnader skyddade enligt miljöbalken (1998:808) och plan- och bygglagen (2010:900). Artikeln omtalar därutöver kulturföremål av flera slag.

Arbetet med urvalet av kulturegendomar enligt konventionen skulle innebära att informativa och administrativa uppgifter tillkommer samt återrapporteringskrav till UNESCO. Uppgifterna innebär enligt Riksantikvarieämbetet ett merarbete vars omfattning är svår att uppskatta. Riksantikvarieämbetet har emellertid likartade uppgifter när det gäller t.ex. Världsarvskonventionen.

Artikel 6

Respekt för kulturegendom

Denna artikel kompletterar artikel 4 i konventionen genom ett förtydligande av vilka krav som uppställs när det gäller användning av militärt våld på grund av ”absolut nödvändiga militära skäl”.

Enligt punkten a kan en fientlig handling riktas mot kulturegendom endast i de fall och för så lång tid som kulturegendomen genom sin funktion har blivit ett militärt mål och motsvarande militär fördel inte kan uppnås på något annat praktiskt genomförbart sätt. Av punkten b framgår att man får använda kulturegendom för sådana syften som sannolikt utsätter egendomen för förstörelse eller skada endast i fall och under så lång tid som det inte finns något annat genomförbart sätt för att uppnå motsvarande militära fördel.

Punkten c föreskriver att beslut att åberopa absolut nödvändiga militära skäl bara får fattas av befälet över bataljon eller högre förband eller över en mindre styrka, om omständigheterna kräver det. Vid ett angrepp som grundas på absolut nödvändiga militära skäl ska, enligt punkten d, effektiv förhandsvarning alltid utfärdas då omständigheterna tillåter det.

Artikel 7

Försiktighetsåtgärder i händelse av angrepp

Enligt denna artikel ska varje part i en väpnad konflikt göra allt som är praktiskt genomförbart för att undvika att kulturegendom som avses i artikel 4 i konventionen utgör mål för angrepp och vidta alla möjliga försiktighetsåtgärder vid valet av angreppsmål och angreppsmetoder i syfte att undvika, eller i vart fall minimera, oförutsedd skada på kulturegendomen (punkterna a och b).

Varje part i en väpnad konflikt ska enligt punkten c avstå från att verkställa ett angrepp som kan förväntas medföra oproportionerligt stor skada på kulturegendom som ska skyddas enligt artikel 4 i konventionen jämfört med den konkreta och direkta militära fördel som kan förväntas bli uppnådd med angreppet.

Enligt punkten d ska varje part i en väpnad konflikt inställa eller skjuta upp ett angrepp, om det visar sig att målet för angreppet är kulturegendom som ska skyddas enligt artikel 4 i konventionen eller angreppet kan förväntas medföra oproportionerligt stor oförutsedd skada på egendomen jämfört med den konkreta och direkta militära fördel som förväntas bli uppnådd med anfallet.

Artikel 8

Försiktighetsåtgärder i händelse av fientligheter

Enligt artikeln ska parterna i en väpnad konflikt i möjligaste mån avlägsna flyttbar kulturegendom från militära mål eller ordna för tillräckligt skydd på platsen och undvika att lokalisera militära mål i närheten av kulturegendom.

Betydelse för svensk del

<p>Bedömning: Lagen om undanförsel och förstöring tillgodoser artikel 8.</p>

Skälen för bedömningen: För att förhindra att egendom som har betydelse för totalförsvaret eller egendom av stor historisk eller

kulturell betydelse till följd av krigshandlingar förstörs eller på annat sätt förloras får, som nämnts i avsnitt 4.1, det enligt 5 § första stycket lagen (1992:1409) om undanförsel och förstöring beslutas att egendomen ska föras från den plats där den finns till en annan plats. I samma lag redogörs också för hur planeringen av detta är reglerad. Några ytterligare åtgärder med anledning av artikeln behövs inte.

Artikel 9

Skydd av kulturegendom inom ockuperat område

Av artikel 9 första stycket framgår att det åligger en fördragslutande part som helt eller delvis ockuperar en annan fördragslutande parts territorium att på det ockuperade området förbjuda och hindra att kulturegendom på ett olagligt sätt utförs, flyttas eller att äganderätten till egendomen överförs. Vidare ska ockupanten förbjuda och hindra arkeologiska utgrävningar utom då de är nödvändiga för att skydda, registrera eller bevara kulturegendom. Ockupanten ska vidare förbjuda och hindra att kulturegendom eller dess användningsändamål ändras på ett sådant sätt att kulturellt, historiskt eller vetenskapligt bevismaterial därigenom döljs eller förstörs.

Arkeologiska utgrävningar av kulturegendom på ockuperat område ska enligt andra stycket ske i nära samarbete med det ockuperade områdets behöriga nationella myndigheter, om omständigheterna inte hindrar det. Detsamma gäller ändring av kulturegendom eller dess användningsändamål.

5.3 Kapitel 3 Förstärkt skydd

Artikel 10

Förstärkt skydd

Jämfört med konventionens allmänna och speciella skydd innebär det förstärkta skyddet en ny och kompletterande kategori av skydd.

Kulturegendom kan enligt artikeln tillerkännas förstärkt skydd om tre villkor uppfylls.

Det första villkoret (punkten a) är att egendomen utgör kulturarv av största vikt för mänskligheten.

Det andra villkoret (punkten b) är att egendomen är skyddad av lämpliga inhemska rättsliga och administrativa åtgärder som erkänner dess exceptionella kulturella och historiska värde och som säkerställer den högsta skyddsnivån.

Enligt det tredje villkoret (punkten c) får egendomen inte användas för militära ändamål eller för att skydda militära platser och det krävs vidare att den fördragsslutande part som har kontrollen över egendomen har bekräftat att egendomen heller inte används på det sättet.

Artikel 11

Beviljande av förstärkt skydd

Artikeln reglerar förfarandet och beslutsfattandet när det gäller beviljande av förstärkt skydd. De fördragsslutande parterna anmäler till kommittén för skydd av kulturegendom i händelse av väpnad konflikt (se artikel 24) de kulturegendomar som de begär förstärkt skydd för. Kommittén kan tillerkänna, tills vidare upphäva eller återkalla förstärkt skydd och upprättar en förteckning över kulturegendom med förstärkt skydd (se artikel 27 första stycket punkten b).

De övriga parterna ska enligt denna artikel underrättas när en part begär att en egendom ska upptas i förteckningen. De har möjlighet att inom 60 dagar komma in med anmärkningar som bör vara motiverade och specificerade och avse de faktorer som anges i artikel 10. Kommittén behandlar anmärkningarna och ger den begärande parten möjlighet att svara innan kommittén fattar sitt beslut. Om anmärkning har framförts, ska ett beslut om införande av kulturegendomen i förteckningen fattas med fyra femtedels majoritet av de närvarande och röstande medlemmarna i kommittén (kommittén har tolv medlemmar).

Artikeln gör det möjligt för övriga fördragsslutande parter, Blue shield-organisationens internationella kommitté och andra icke-mellanstatliga organisationer med sakkunskap i ämnet att

rekommendera viss kulturegendom till kommittén. Inom Blueshield-organisationen finns en kommitté som ska främja skyddet av kulturföremål mot olika former av mänskliga och naturmässiga risker och hot. I sådana fall kan kommittén besluta att uppmana en part att lämna in en begäran om upptagande av kulturegendomen på listan. Det kan här nämnas att enligt Riksantikvarieämbetet har en ansökan om att bilda en svensk Blue shield-organisation gjorts. Ansökan lämnades in i maj 2014 till den internationella Blue Shield-organisationen som för närvarande behandlar ansökan.

Ett beslut om förstärkt skydd får endast fattas på grundval av de kriterier som anges i artikel 10. När kommittén har tillerkänt kulturegendom förstärkt skydd och sådan egendom har förts in i listan över kulturegendom med sådant skydd gäller det förstärkta skyddet.

Om fientligheter bryter ut, kan en part i konflikten i nödfall till kommittén lämna in en begäran om provisoriskt förstärkt skydd för kulturegendom som befinner sig inom partens jurisdiktion och kontroll. Kommittén kan bifalla en sådan begäran, om egendomen utgör kulturarv av största vikt för mänskligheten och som en part i konflikten inte använder för militära syften. För ett sådant beslut krävs inte att egendomen är skyddad genom inhemska rättsliga och administrativa åtgärder.

Betydelse för svensk del

Bedömning: Regeringen bör fatta beslut om vilken kulturegendom som bör anmälas. Riksantikvarieämbetet bör få i uppdrag att förbereda anmälningar i samverkan med Försvarsmakten. Samråd bör även ske med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Kungl. biblioteket, Riksarkivet och berörda länsstyrelser.

Skälen för bedömningen: Villkoret att egendomen utgör kulturarv av största vikt för mänskligheten liknar kriterierna för världsarv enligt UNESCOs världsarvskonvention från 1972, såvitt avser kulturarv. Egendom som har förts upp på världsarvslistan skulle därmed kunna komma ifråga för det förstärkta skyddet enligt

protokollet. Det finns dock inte någon direkt koppling mellan kulturkonventionen och världsarvskonventionen. Bestämmelserna i kulturkonventionen är fokuserade på kulturegendom medan världsarvskonventionen har ett mycket vidare tillämpningsområde, och omfattar kulturlandskap, hela städer och naturområden. Därtill kommer att kulturkonventionen inte skyddar kulturegendom som är uppförd och används för militära ändamål (militära kulturobjekt), medan detta inte utgör ett hinder för att ett objekt ska kunna utgöra världsarv. Mot denna bakgrund bör det införas ett särskilt förfarande för anmälan av kulturegendom med förstärkt skydd.

I likhet med vad som gäller i fråga om världsarv bör beslut om vilken kulturegendom som bör anmälas fattas av regeringen. Riksantikvarieämbetet bör få i uppdrag att förbereda anmälningar i samverkan med Försvarsmakten. Samråd bör även ske med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Kungl. biblioteket, Riksarkivet och berörda länsstyrelser.

Artikel 12

Immunitet för kulturegendom med förstärkt skydd

Parterna i en konflikt ska enligt artikeln säkerställa immunitet för kulturegendom med förstärkt skydd genom att avhålla sig från att göra kulturegdomen till mål för angrepp och från att använda kulturegdomen eller områden i dess omedelbara närhet för militära ändamål. Den strikta formuleringen innebär att bl.a. angrepp på kulturegendom med förstärkt skydd inte är tillåtet, med de undantag som anges i artikel 13.

Artikel 13

Förlust av förstärkt skydd

Huvudregeln är att egendom med förstärkt skydd inte får utsättas för angrepp. Enligt första stycket (punkterna a och b) kan kulturegendom med förstärkt skydd dock förlora skyddet om immuniteten upphävs eller återkallas på sätt som föreskrivs i artikel

14 eller om egendomen har blivit ett militärt mål som en följd av dess användning.

Om kulturegendomen har blivit ett militärt mål till följd av dess användning, får enligt andra stycket egendomen utsättas för angrepp om angreppet är det enda praktiskt genomförbara sättet att få slut på användningen av egendomen för militära ändamål (punkten a) och alla praktiskt genomförbara försiktighetsåtgärder har vidtagits vid valet av medel och metoder för angreppet, i syfte att få slut på den militära användningen av egendomen samt för att undvika eller i vart fall minimera skada på egendomen (punkten b).

Om omständigheter som hänför sig till omedelbart självförsvar inte hindrar det, bör angreppet beordras av högsta operativa befälsnivå och motparten ges effektiv förhandsvarning och skälig tid att komma till rätta med situationen (punkten c).

Ovanstående innebär att immunitet för egendom som åtnjuter det förstärkta skyddet endast kan upphävas av skäl som hänför sig till dess användning. Det är med andra ord förbjudet att anfalla kulturegendom med förstärkt skydd, såvida inte egendomen – genom dess användning – har blivit ett militärt mål. Ett anfall får då enbart ske i syfte att avsluta och därigenom förhindra fortsatt militär användning av egendomen.

Artikel 14

Upphävande och återkallande av förstärkt skydd

Om kulturegendomen inte längre uppfyller ett eller flera av de villkor som anges i artikel 10, kan kommittén enligt artikelns första stycke tills vidare upphäva eller återkalla immuniteten för egendomen (skyddet) genom att ta bort den från det Internationella registret för kulturegendom under särskilt skydd.

Enligt andra stycket kan kommittén även upphäva immuniteten, dvs. det förstärkta skyddet, om egendomen används för militära ändamål. Om sådana överträdelser fortgår, kan kommittén undantagsvis återkalla det förstärkta skyddet genom att ta bort egendomen från listan.

Enligt tredje stycket underrättar generaldirektören Förenta Nationernas generalsekreterare och alla fördragslutande parter om kommitténs beslut att upphäva eller återkalla immuniteten, dvs. det

förstärkta skyddet. Kommittén ska enligt fjärde stycket ge de fördagsslutande parterna tillfälle att yttra sig innan ett sådant beslut fattas.

5.4 Kapitel 4 Straffrättsligt ansvar och jurisdiktion

Artikel 15

Allvarliga överträdelser av protokollet

I artikeln beskrivs vilka gärningar som ska vara straffbara. Därmed krävs att avtalsparterna kriminaliserar dessa i sin nationella lagstiftning.

Enligt första stycket begår en person ett brott i den mening som avses i protokollet om personen uppsåtligen och i strid med konventionen eller protokollet begår någon av följande gärningar:

- a) att göra kulturegendom med förstärkt skydd till mål för ett angrepp,
- b) att använda kulturegendom med förstärkt skydd eller områden i dess omedelbara närhet till stöd för militära åtgärder,
- c) omfattande förstörelse eller tillägnelse av kulturegendom som skyddas enligt konventionen och detta protokoll,
- d) att göra kulturegendom som skyddas enligt konventionen och detta protokoll till mål för angrepp,
- e) stöld, plundring eller bortförande av eller vandalism riktad mot kulturegendom som skyddas enligt konventionen.

Enligt artikelns andra stycke ska varje part vidta de åtgärder som är nödvändiga för att de gärningar som nämns i första stycket ska vara straffbara i den nationella lagstiftningen samt att lämpliga straff föreskrivs för brotten. Åtgärderna ska ske i överensstämmelse med allmänna rättsprinciper och allmänna folkrättsliga principer, inbegripet de regler som utsträcker det personliga straffansvaret till andra än den som begår själva gärningen.

Betydelse för svensk del

Bedömning: Svensk rätt uppfyller till stor del kraven i artikel 15 avseende kriminalisering genom bestämmelser om krigsförbrytelser i lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

Att göra kulturegendom till mål för angrepp (artikel 15.1 punkterna a och d) kan, förutsatt att övriga förutsättningar är uppfyllda, utgöra en krigsförbrytelse enligt 9 § första stycket punkten 2 nämnda lag.

När det gäller användning av kulturegendom med förstärkt skydd eller områden i dess omedelbara närhet till stöd för militära ändamål (artikel 15.1 punkten b) saknas däremot svenska straffbestämmelser som motsvarar protokollets krav på kriminalisering. I detta fall fordras lagstiftningsåtgärder.

När det gäller omfattande förstörelse, vandalism eller tillägnelse av kulturegendom (artikel 15.1 punkterna c och e) kan en sådan gärning i vissa fall utgöra en krigsförbrytelse enligt 6 § första stycket ovan nämnda lag. För straffansvar krävs dock att gärningen riktar sig mot annans egendom, vilket innebär att omfattande förstörelse eller vandalism av egendom som kan anses tillhöra den egna parten torde falla utanför bestämmelsen. Även här fordras därmed lagstiftningsåtgärder för att till fullo uppfylla protokollets krav.

Skälen för bedömningen

Krigsförbrytelser

En stor del av de gärningar som ska kriminaliseras enligt protokollet omfattas av bestämmelser om krigsförbrytelser i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. I lagen regleras straffansvar för vad som enligt allmän folkrätt (sedvanerätt) utgör folkmord, brott mot mänskligheten och – av intresse i detta sammanhang – krigsförbrytelser. Lagen bygger till betydande del på regleringen i Romstadgan, som återspeglar allmän folkrätt, men omfattar även

gärningar som därutöver enligt allmän folkrätt utgör bl.a. krigsförbrytelser. En förutsättning för att en gärning ska utgöra en krigsförbrytelse i svensk rätt är således att stöd för detta finns i allmän folkrätt.

Att göra kulturegendom till mål för ett angrepp

Enligt protokollet utgör det ett brott att göra kulturegendom som har förstärkt skydd till mål för ett angrepp (artikel 15.1 punkten a). Detsamma gäller om angrepp riktas mot kulturegendom som i övrigt skyddas av konventionen eller protokollet (artikel 15.1 punkten d). Protokollets krav på att sådana gärningar ska kriminaliseras uppfylls genom att det enligt 9 § första stycket 2 lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser utgör en krigsförbrytelse att rikta anfall mot byggnader som är avsedda för religion, undervisning, konst, vetenskap eller välgörande ändamål, mot historiska minnesmärken, kulturegendom, sjukhus eller uppsamlingsplatser för sjuka och sårade eller mot annan civil egendom, som inte utgör ett militärt mål, förutsatt att gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller ockupation. Straffet är enligt andra stycket fängelse i högst sex år. Är brottet att anse som grovt, döms enligt 11 § för grov krigsförbrytelse till fängelse på viss tid, lägst fyra år och högst arton år, eller på livstid.

Svensk rätt tillgodoser därmed de krav som protokollet ställer i detta avseende.

Att använda kulturegendom till stöd för militära åtgärder

Tilläggsprotokollet kräver att användande av kulturföremål med förstärkt skydd eller områden i dess omedelbara närhet ska kriminaliseras (artikel 15.1 punkten b). Svensk lagstiftning uppfyller inte protokollets krav i detta avseende. Vissa lagstiftningsåtgärder behöver därmed vidtas på denna punkt.

Förstörelse eller tillägnelse av kulturegendom

Omfattande förstörelse eller tillägnelse av kulturegendom, som skyddas enligt konventionen eller protokollet, ska kriminaliseras enligt protokollet (artikel 15.1 punkten c). Kravet på sådan kriminalisering uppfylls i allt väsentligt av 6 § lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

För straffansvar för bl.a. förstörelse och tillägnande av kulturegendom krävs enligt 6 § att gärningen riktar sig mot *annans* egendom. I den del en gärning riktar sig mot egendom som faller utanför bestämmelsens tillämpningsområde uppfylls inte protokollets krav på kriminalisering. Vissa lagstiftningsåtgärder behöver därför vidtas.

Stöld, plundring, bortförande av eller vandalism riktad mot kulturegendom

Gärningar som stöld, plundring eller bortförande av eller vandalism riktad mot kulturegendom som skyddas av konventionen (artikel 15.1 punkten e) ska också kriminaliseras enligt protokollet.

Enligt första stycket 6 § lagen om straffansvar för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser döms för krigsförbrytelse, om gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller ockupation, den som plundrar eller, utan att det är nödvändigt av militära skäl, i stor omfattning förstör, tillägnar sig eller beslagtar annans egendom. Därmed omfattar bestämmelsen de gärningar som enligt protokollet ska vara straffbara, med undantag för gärningar som, på motsvarande sätt som gäller beträffande artikel 15.1 c, faller utanför bestämmelsens tillämpningsområde.

Som konstaterats i fråga om artikel 15.1 c behövs vissa lagstiftningsåtgärder vidtas för att till fullo uppfylla protokollets krav.

Medverkansbestämmelser

Kravet enligt artikel 15 på regler som utsträcker personligt ansvar till personer som inte är direkta gärningsmän uppfylls genom bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken om medverkan till brott.

Ansvar som i brottsbalken är föreskrivet för viss gärning ska enligt 23 kap. 4 § första stycket ådömas inte bara den som utfört gärningen utan även annan som främjat denna med råd eller dåd. Detsamma ska gälla beträffande i annan lag eller författning straffbelagd gärning för vilken fängelse är föreskrivet. Att främja innebär att utöva inflytande på händelseutvecklingen i en riktning som främjar brottet, t.ex. genom att styrka gärningsmannen i dennes uppsåt. Den som inte är att anse som gärningsman döms enligt andra stycket, om denne förmått annan till utförandet, för anstiftan av brottet och annars för medhjälp till det.

Artikel 16

Jurisdiktion

Enligt första stycket ska varje fördragsslutande part vidta de lagstiftningsåtgärder som behövs för att skaffa sig jurisdiktion över de brott som avses i artikel 15 i följande fall:

- a) när ett sådant brott begås inom statens territorium,
- b) när den misstänkta förövaren är medborgare i den staten,
- c) för de brott som avses i punkterna a–c i artikel 15 då den misstänkte förövaren finns på statens territorium.

Enligt andra stycket hindrar inte protokollet att personligt straffrättsligt ansvar uppkommer eller att jurisdiktion får utövas enligt nationell eller internationell rätt (punkten a).

Av stycket framgår vidare (punkten b) att personligt straffrättsligt ansvar inte uppkommer för personer som tillhör de väpnade styrkorna och medborgare i ett land som inte är fördragsslutande part till protokollet med undantag för de medborgare som tjänstgör i en fördragsslutande parts väpnade styrkor. Vidare framgår att protokollet inte innebär en skyldighet

att utsträcka jurisdiktionen till sådana personer eller att utlämna dem för brott.

Betydelse för svensk del

Bedömning: Svensk rätt tillgodoser de krav som ställs i artikel 16.

Skälen för bedömningen: Svensk domstols behörighet regleras i huvudsak i 2 kap. brottsbalken. De bestämmelser som är av särskilt intresse här behandlas i avsnitt 4.3.

Det bör nämnas att jurisdiktion enligt artikel 16 punkten c förutsätter att den misstänkte finns här i riket på frivillig väg. Har den misstänkte på något vis tvingats till Sverige, t.ex. genom kallelse vid vite eller genom utlämning/överlämnande till Sverige är den misstänkte inte här frivilligt.

Enligt 2 kap. 1 § brottsbalken föreligger svensk domsrätt alltid för brott som har begåtts i Sverige. Bestämmelserna i kapitlet innebär vidare att det finns goda möjligheter att ingripa mot brott utomlands. Av intresse här är särskilt bestämmelserna i 2 och 3 §§.

För brott som begåtts utom riket döms enligt 2 § efter svensk lag och vid svensk domstol, om brottet begåtts av svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige eller utlänning med hemvist i Sverige eller av utlänning utan hemvist i Sverige, som efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här i riket eller som är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare och finns här. Desamma gäller om brottet begåtts av annan utlänning som finns här i riket och på brottet enligt svensk lag kan följa fängelse i mer än sex månader. Svensk domsrätt gäller dock inte i dessa fall om gärningen är fri från ansvar enligt lagen på gärningsorten.

I 2 kap. 3 § 6 regleras domsrätten för vissa särskilt uppräknade brott, däribland krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. För sådana brott föreligger universell jurisdiktion, vilket innebär att svensk domstol är behörig att döma över brotten oavsett var de har begåtts eller av vem. I dessa fall ställs inte heller upp något krav på dubbel straffbarhet.

Slutsatsen blir att artikeln inte kräver ändring i svensk lagstiftning.

Artikel 17

Lagföring

Första stycket ger uttryck för principen om att utlämna eller lagföra. Den part inom vars område en gärningsman påträffas som gjort sig skyldig till i artikel 15 första stycket punkterna a–c angivna brott ska antingen utlämna denne eller undantagslöst och utan oskäligt dröjsmål hänskjuta saken till behöriga myndigheter för lagföring i enlighet med nationell lagstiftning eller med, i förekommande fall, tillämpliga folkrättsliga regler.

Enligt andra stycket ska varje person som lagförs i enlighet med konventionen eller protokollet garanteras en rättvis behandling och en rättvis rättegång i enlighet med nationell rätt och folkrätten under alla skeden av förfarandet. Under inga omständigheter får en sådan person behandlas sämre än vad som gäller enligt folkrätten.

Betydelse för svensk del

Bedömning: Svensk rätt tillgodoser kraven i artikel 17.
--

Skälen för bedömningen: De brott som det är fråga om hör under allmänt åtal och enligt 20 kap. 6 § rättegångsbalken råder i sådana fall åtalsplikt. Principen om att utlämna eller lagföra gäller i Sverige såsom ett utflöde av den absoluta åtalsplikten. Regeringen beslutar om utlämning från Sverige. Regeringskansliet har därför överblicken över de konventionsåtaganden som Sverige har på området och kan uppmärksamma Åklagarmyndigheten på dessa om avslag på en utlämningsbegäran aktualiseras.

Enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen ska en rättegång genomföras rättvist och inom skälig tid. Av artikel 6 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) framgår att var och en, vid prövningen av en anklagelse mot honom för brott, ska vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför oavhängig och opartisk domstol, som upprättats enligt lag. Europakonventionen gäller som svensk lag och enligt 2 kap. 19 § regeringsformen får lag

eller annan föreskrift inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av konventionen.

Rättegångsbalken innehåller regler som garanterar en rättvis behandling och rättegång vid lagföringen. De nämnda bestämmelserna i regeringsformen och Europakonventionen innebär att den rättigheten inte får inskränkas. Kraven i artikel 17 är därmed uppfyllda i svensk rätt.

Artikel 18

Utlämning

Enligt första stycket ska de brott som avses i artikel 15 första stycket punkterna a–c anses vara innefattade i de överenskommelser om utlämning som de fördragsslutande parterna ingått innan protokollet trätt i kraft. Vidare krävs att de fördragsslutande parterna inkluderar dessa brott i varje överenskommelse om utlämning som därefter ingås mellan dem.

Andra stycket avser fall då en fördragsslutande part förutsätter avtal för utlämning för brott. Om en sådan part får en begäran om utlämning från en annan part med vilken avtal inte ingåtts, kan den välja att anse protokollet som grund för utlämning när det gäller brotten som anges i artikel 15 första stycket punkterna a–c.

Tredje stycket behandlar fallet då de fördragsslutande parterna inte fordrar överenskommelser om utlämning. De ska enligt artikeln erkänna att brotten som anges i artikel 15 första stycket punkterna a–c är brott för vilka utlämning kan verkställas. En sådan utlämning ska ske med beaktande av lagstiftningen hos den som mottagit begäran om utlämningen.

Enligt fjärde stycket behandlas de brott som anges i artikel 15 första stycket punkterna a–c, om detta är nödvändigt, som om brotten förövats förutom på brottsplatsen, även på de fördragsslutande parternas territorium som utsträckt sin jurisdiktion enligt artikel 16 första stycket.

Betydelse för svensk del

Bedömning: De regler om utlämnande eller överlämnande som gäller i Sverige behöver inte ändras med anledning av artikel 18.

Skälen för bedömningen: Bestämmelser om utlämning från Sverige till en stat utanför Norden och EU finns i lagen (1957:688) om utlämning för brott (utlämningslagen). Särskilda regler gäller för överlämnande inom EU och inom Norden. Enligt 1 § andra stycket utlämningslagen gäller den lagen inte om lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder (arresteringsorderlagen) eller lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder (nordiska arresteringsorderlagen) är tillämplig i förhållande till den andra staten.

Sverige har ingått vissa bilaterala överenskommelser om utlämning med stater som kräver avtal för att utlämning ska kunna komma i fråga. För svensk del krävs dock inte något avtal för att utlämning ska kunna ske. Enligt utlämningslagen kan således utlämning beviljas oberoende av om det finns något avtal med den ansökande staten. Lagen är inte formulerad så att det finns en skyldighet att utlämna om vissa villkor uppfylls. I stället föreskrivs i 1 § att den som är misstänkt, tilltalad eller dömd i annan stat och uppehåller sig i riket efter beslut av regeringen får utlämnas till den staten. Meningen är att regeringen ska ha en fri prövningsrätt. Utlämning får dock, enligt 4 § utlämningslagen, ske endast under förutsättning att den gärning för vilken utlämning begärs motsvarar brott för vilket enligt svensk lag är föreskrivet fängelse i ett år eller mer. De gärningar som anges i artikel 15 första stycket punkterna a–c kommer att motsvara sådant brott, vilket innebär att de i sig är utlämningsbara enligt utlämningslagen. Bestämmelsen i artikel 18 medför därför inte något behov av ändringar i de svenska reglerna om utlämning.

Till grund för arresteringsorderlagen ligger Rådets rambeslut den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna. De grundläggande förutsättningarna för att överlämnande ska kunna beviljas är att gärningen i fråga motsvarar brott enligt svensk lag (dubbel straffbarhet) och antingen att gärningen enligt den utfärdande

medlemsstatens lagstiftning kan leda till åtminstone ett års fängelse, eller att en frihetsberövande påföljd om minst fyra månader har dömts ut. För vissa särskilt angivna gärningar uppställs dock inget krav på dubbel straffbarhet.

Den nordiska arresteringsorderlagen grundar sig på konventionen den 15 december 2005 om överlämnande mellan de nordiska staterna på grund av brott. Konventionen bygger liksom EU-rambeslutet på principen om ömsesidigt erkännande. Enligt den nordiska arresteringsorderlagen får överlämnande beviljas endast för en gärning för vilken det enligt den utfärdande statens lagstiftning är föreskrivet en frihetsberövande påföljd eller för vilken det har dömts ut en sådan påföljd.

Artikel 18 innebär inte att de regler om överlämnande som gäller i Sverige behöver ändras.

Artikel 19

Ömsesidig rättslig hjälp

Enligt första stycket ska de fördragsslutande parterna ge varandra så mycket hjälp som möjligt i samband med utredningar eller straffrättsliga förfaranden eller utlämningsförfaranden, såvitt avser brott som nämns i artikel 15, inbegripet införskaffande av bevis som de har tillgång till och som är nödvändigt för förfarandena.

I andra stycket föreskrivs att de fördragsslutande parterna ska uppfylla sina förpliktelser enligt första stycket enligt fördrag eller andra överenskommelser som kan gälla dem emellan. Finns inga sådana fördrag eller överenskommelser, ska rättslig hjälp lämnas i enlighet med nationell rätt.

Betydelse för svensk del

Bedömning: Svensk rätt tillgodoser kraven i artikel 19.
--

Skälen för bedömningen: Artikel 19 tillgodoses genom lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål liksom genom de bestämmelser om rättslig hjälp som finns i utlämningslagen, arresteringsorderlagen, nordiska arresteringsorderlagen, lagen

(2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut och lagen (2011:423) om erkännande av verkställighet av beslut inom Europeiska unionen.

Artikel 20

Skäl för avslag

Vid prövningen av en fråga om utlämning ska enligt artikel 20 första stycket brott som avses i artikel 15.1 första stycket punkterna a–c inte betraktas som politiska brott, brott med anknytning därtill eller brott som har inspirerats av politiska motiv. När det gäller ömsesidig rättslig hjälp gäller detsamma alla brott som avses i artikel 15. Därför kan enligt detta stycke en begäran om utlämning eller rättslig hjälp på grund av dessa brott inte avslås enbart på den grunden att begäran avser politiska brott, därtill knutna brott, eller brott som har inspirerats av politiska motiv.

Enligt andra stycket ska ingen bestämmelse i protokollet förstås så att en förpliktelse till utlämning för brott eller till ömsesidig rättslig hjälp föreligger i det fall, att den fördragsslutande part som mottagit en begäran därom har grundad anledning att tro att en begäran om utlämning med stöd av artikel 15 första stycket punkterna a–c eller begäran om rättslig hjälp med stöd av artikel 15 har gjorts i syfte att lagföra eller straffa en person på grund av dennes ras, trosuppfattning, nationalitet, etniska ursprung eller politiska uppfattning eller att bifall till begäran skulle vara till förfång för personen på någon av dessa grunder.

Betydelse för svensk del

Bedömning: Svensk rätt tillgodoser de krav som ställs i artikel 20.
--

Skälen för bedömningen: Enligt 6 § första stycket utlämningslagen får utlämning inte ske för politiska brott. Vid ratificeringen av tilläggsprotokoll I till 1954 års konvention förbehöll sig Sverige att efter omständigheterna i det enskilda fallet betrakta de i konventionen beskrivna brotten som politiska. Begreppet politiskt brott har inte definierats närmare. Det torde

röra sig om brott mot staten och samhällsordningen och brott av allmän karaktär i vilka ingår ett politiskt moment. Enligt paragrafens tredje stycke gäller inte förbudet mot utlämning, om detta skulle strida mot en internationell överenskommelse mellan Sverige och den ansökande staten. Överenskommelser med sådana bestämmelser är FN:s konvention den 9 december 1948 om förebyggande och bestraffning av folkmord (SÖ 1952), 1997 års konvention om bekämpande av bombattentat av terrorister och konventionen den 9 december 1999 om bekämpande av finansiering av terrorism (SÖ 2002:44). Tillträder Sverige protokollet kommer genom detta undantag förbudet mot utlämning för politiska brott inte att gälla de brott som avses i artikel 20.

Varken arresteringsorderlagen eller den nordiska arresteringsorderlagen innehåller förbud mot överlämnande för politiska brott.

När det gäller ömsesidig rättslig hjälp och frågan om politiska brott är 2 kap. 14 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål av intresse. Enligt andra stycket punkten 1 får en ansökan om rättslig hjälp avslås om gärningen har karaktär av politiskt brott. Enligt tredje stycket gäller detta inte om ett avslag skulle strida mot en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten. Tillträder Sverige protokollet kommer genom undantaget i tredje stycket förbudet mot rättslig hjälp såvitt avser politiska brott inte att gälla de brott som avses i artikel 20. Möjligheten att avslå en ansökan om gärningen har karaktär av politiskt brott gäller enligt tredje stycket inte ansökan från stat som är medlem i Europeiska unionen eller från Norge eller Island.

Slutsatsen blir att artikel 20 första stycket inte kräver ändring i svensk lagstiftning.

När det gäller andra stycket kan konstateras att lagstiftningen om utlämnande och överlämnande för brott och rättslig hjälp i brottmål innehåller regler som överensstämmer med den syn som stycket ger uttryck för. Sålunda föreskrivs i 7 § utlämningslagen att den inte får utlämnas, som på grund av sin härstamning, tillhörighet till viss samhällsgrupp, religiösa eller politiska uppfattning eller eljest på grund av politiska förhållanden löper risk att i den främmande staten utsättas för förföljelse, som riktar sig mot hans liv eller frihet eller eljest är av svår beskaffenhet, eller ock

där inte åtnjuter trygghet mot att bli sänd till stat, i vilken han löper sådan risk. Enligt 2 kap. 4 § 2 arresteringsorderlagen och 2 kap. 4 § 1 nordiska arresteringslagen får överlämnande inte beviljas om det skulle strida mot den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna eller de tilläggsprotokoll till konventionen som gäller som lag här i landet. Slutligen framgår av 2 kap. 14 § första stycket lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål att en ansökan om rättslig hjälp ska avslås om ett bifall till ansökan skulle strida mot svenska allmänna rättsprinciper eller andra väsentliga intressen. Enligt paragrafens andra stycke 4 får en ansökan avslås om omständigheterna annars är sådana att ansökan inte bör bifallas. Bedömningen är därmed att kraven i artikel 20 är uppfyllda i svensk rätt.

Artikel 21

Åtgärder vid andra överträdelser

Enligt artikel 21 ska varje fördragsslutande part vidta nödvändiga lagstiftande, administrativa eller disciplinära åtgärder i syfte att förhindra uppsåtlig användning av kulturegendom i strid med konventionen eller tilläggsprotokoll II eller uppsåtlig olaglig utförelse eller annat avlägsnande av eller överlåtelse av äganderätten till kulturegendom från ockuperat område i strid med konventionen eller protokollet. Detta gäller utan hinder av tillämpningen av artikel 28 i konventionen. Enligt den artikeln ska varje fördragsslutande part vara skyldig att i enlighet med sin strafflagstiftning vidta alla nödvändiga åtgärder för att väcka åtal och vidta andra straffrättsliga eller disciplinära åtgärder mot personer oberoende av nationalitet som överträder eller ger order om överträdelse av bestämmelserna i konventionen.

Betydelse för svensk del

<p>Bedömning: Genom de bestämmelser om skydd för kulturegendom som finns i bl.a. kulturmiljölagen anses Sverige uppfylla kraven i artikel 21.</p>
--

Skälen för bedömningen: I kulturmiljölagen (1988:950) finns bestämmelser om skydd för fornminnen (2 kap.), byggnadsminnen (3 kap.), kyrkliga kulturminnen (4 kap.) och skydd mot utförelse av vissa äldre kulturföremål (5 kap.). För statliga byggnadsminnen gäller förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen. Lagstiftningen om kulturminnen gäller även i krig. Svensk militär personal ska respektera fornminnen, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen även om de inte utmärks eller skyddas enligt kulturkonventionen eller dess tilläggsprotokoll. Den som inte gör det kan bli ålagd disciplinpåföljd enligt lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.

Bestämmelser som går ut på att skydda kulturmiljön finns också i 3 kap. 6 § miljöbalken. Enligt 8 kap. 13 § plan- och bygglagen (2010:900) får en byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte förvanskas. I 8 kap. 14 § finns krav på underhåll av byggnader. Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det enligt paragrafens andra stycke underhållas så att de särskilda värdena bevaras. Försummelse när det gäller underhåll kan leda till åtgärdsföreläggande eller rättelseföreläggande (11 kap. 19 och 20 §§).

Sverige får alltså anses uppfylla artikeln genom befintlig lagstiftning.

5.5 Kapitel 5 Skydd för kulturegendom vid interna väpnade konflikter

Artikel 22

Väpnade konflikter som inte är av internationell karaktär

Protokollet går här längre än motsvarande reglering i konventionen (artikel 19). Enligt första stycket i artikel 22 ska protokollet nämligen tillämpas även på en väpnad konflikt som till sin karaktär inte är internationell och som äger rum på någon av de fördragsslutande parternas territorium. Tillämpningen av protokollet i sådana situationer har enligt sjätte stycket ingen inverkan på den rättsliga ställningen hos parterna i konflikten.

Av andra stycket framgår att interna oroligheter och spänningar såsom upplöpp, enstaka och sporadiska våldshandlingar och andra handlingar av liknande slag inte omfattas av protokollets bestämmelser.

Enligt tredje stycket får inget i protokollet åberopas i syfte att påverka en stats suveränitet eller en regerings ansvar att med alla lagliga medel bevara eller återupprätta lag och ordning i staten eller att försvara statens enhet och territoriella integritet.

En väpnad konflikt som äger rum på en fördragsslutande parts territorium och som inte är av internationell karaktär inverkar enligt fjärde stycket inte på den partens primära jurisdiktion när det gäller de brott som nämns i artikel 15.

Enligt femte stycket får inget i protokollet åberopas som grund för att ingripa direkt eller indirekt av någon som helst orsak i en väpnad konflikt eller i de inre eller yttre angelägenheterna hos en fördragsslutande part inom vars territorium konflikten äger rum.

UNESCO kan enligt sjunde stycket erbjuda sina tjänster till parterna i konflikten.

5.6 Kapitel 6 Institutionella frågor

Artikel 23

Parternas möten

Enligt artikel 23 första stycket kallas de fördragsslutande parterna till möten samtidigt som UNESCOs generalkonferens och i samordning med konventionsparternas möten, om ett sådant möte sammankallats av generaldirektören.

Partsmötet antar enligt andra stycket sin egen arbetsordning.

Tredje stycket innehåller vilka uppgifter partsmötet har:

- a) att välja medlemmarna i kommittén i enlighet med artikel 24 första stycket,
- b) att anta riktlinjer som kommittén har utarbetat enligt artikel 27 första stycket,
- c) att ge kommittén riktlinjer om användningen av fonden (se artikel 29) och utöva ha tillsyn häröver,

- d) att ta ställning till den rapport som kommittén enligt artikel 27 första stycket lägger fram,
- e) att behandla problem när det gäller tillämpningen av protokollet och utfärda rekommendationer på lämpligt sätt.

Enligt fjärde stycket sammankallar generaldirektören till extraordinarie möten med parterna, om minst en femtedel av de fördragsslutande parterna begär detta.

Artikel 24

Kommittén till skydd av kulturegendom i händelse av väpnad konflikt

Enligt artikel 24 första stycket inrättas en kommitté för skydd av kulturegendom i händelse av väpnad konflikt. Kommittén består av tolv medlemmar som utses av partsmötet.

Kommittén sammanträder enligt andra stycket till ordinarie möte en gång per år och till extraordinarie möte vid behov.

Enligt tredje stycket strävar de fördragsslutande parterna vid beslut om medlemmar i kommittén att säkerställa att världens alla regioner och kulturer representeras på ett jämbördigt sätt.

De fördragsslutande parter som är medlemmar i kommittén bör enligt fjärde stycket som sina representanter välja personer som har sakkunskap i fråga om kulturarv, försvar och folkrätt och de ska i samråd med varandra säkerställa att det finns sakkunskap i kommittén på alla dessa områden.

Artikel 25

Mandattid

Enligt artikel 25 första stycket väljs en fördragsslutande part till medlem av kommittén för en period av fyra år och kan återväljas för en omedelbart påföljande period endast en gång. Oberoende av detta ska enligt andra stycket hälften av de medlemmar i kommittén som invalts vid det första valet avsluta sin period den sista dagen av det parternas första ordinarie möte som följer på det

möte då de blivit invalda. Ordföranden för mötet utser de avgående ledamöterna genom lott efter det att de blivit valda.

Artikel 26

Arbetsordning

Enligt artikel 26 första stycket bestämmer kommittén sin egen arbetsordning.

Kommittén är enligt andra stycket beslutsför när en majoritet av dess medlemmar är närvarande. Beslut ska enligt stycket fattas med två tredjedels majoritet av de röstande.

Medlemmar i kommittén som är parter i konflikter som har inverkan på kulturegendom som kommittén ska besluta om, får enligt tredje stycket inte delta i omröstningar som gäller kulturendomen.

Artikel 27

Uppgifter

Kommittén har enligt artikel 27 första stycket följande uppgifter:

- a) att utarbeta riktlinjer för tillämpningen av protokollet,
- b) att tillerkänna, tills vidare upphäva eller återkalla förstärkt skydd för kulturegendom samt att upprätta, upprätthålla och främja listan över kulturegendom med förstärkt skydd,
- c) att övervaka och utöva tillsyn över genomförandet av protokollet och att främja identifieringen av kulturegendom med förstärkt skydd,
- d) att ta ställning till och kommentera de fördragsslutande parternas rapporter, vid behov begära klargöranden, och utarbeta sin egen rapport om genomförandet av protokollet inför partsmötet,
- e) att ta emot och ta ställning till framställningar om internationellt bistånd enligt artikel 32,
- f) att besluta om användningen av fonden (se artikel 29),

g) att utföra andra uppgifter som den får av partsmötet.

Kommittén ska enligt andra stycket samarbeta med generaldirektören och enligt tredje stycket med sådana mellanstatliga organisationer och andra internationella och nationella organisationer som har motsvarande mål som konventionen och de två tilläggsprotokollen.

Artikel 28

Sekretariat

UNESCOS sekretariat ska enligt artikel 28 biträda kommittén med att förbereda kommitténs dokumentation och utarbeta mötesdagordningar och svara för verkställigheten av kommitténs beslut.

Artikel 29

Fonden till skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt

Genom artikel 29 första stycket inrättas vid UNESCO en fond till skydd av kulturegendom i händelse av väpnad konflikt. Fonden har till uppgift att lämna ekonomiskt eller annat understöd *dels* till förberedelser eller andra åtgärder som vidtas under fredstid bl.a. enligt artikel 5, artikel 10 punkten b och artikel 30, *dels* såvitt avser akuta, provisoriska eller andra åtgärder som vidtas i syfte att skydda kulturegendom vid väpnad konflikt eller för att återställa egendomen omedelbart efter det fientligheterna upphört i enlighet med artikel 8 punkten a.

Fonden ska enligt andra stycket inrättas i enlighet med de regler som gäller för finansieringen av UNESCO.

Medel som beviljas ur fonden får enligt tredje stycket användas enbart för de ändamål som kommittén beslutar om i enlighet med föreskrifterna i artikel 23 tredje stycket punkten e. Kommittén får enligt stycket ta emot bidrag att användas endast för specifika program eller projekt under förutsättning att kommittén beslutat att ett sådant program eller projekt ska genomföras.

Fjärde stycket reglerar vad fondens medel består av, nämligen frivilliga bidrag från de fördragsslutande parterna och bidrag,

donationer eller legat från andra stater, UNESCO eller annat FN-organ, andra mellanstatliga eller icke-statliga organisationer, offentliga eller privata organ eller privatpersoner. Fonden består också av räntor som kommit fonden till del, insamlade medel och medel som förvärvats genom understödsaktioner för fonden och vidare alla andra tillgångar som är tillåtna enligt riktlinjer som fastställts för fonden.

5.7 Kapitel 7 Informationsspridning m.m.

Artikel 30

Informationsspridning

Enligt artikel 30 första stycket ska de fördragsslutande parterna med lämpliga medel och särskilt i utbildnings- och informations-satsningar sträva efter att stärka uppskattningen och respekten för kulturegendom bland hela befolkningen.

Andra stycket ålägger de fördragsslutande parterna att se till att protokollet får så stor spridning som möjligt, både i fredstid och i händelse av väpnad konflikt.

Enligt tredje stycket ska de militära och civila myndigheter som i händelse av väpnad konflikt ansvarar för tillämpningen av protokollet vara förtroagna med dess text. I det syftet ska de fördragsslutande parterna på lämpligt sätt

- a) införa riktlinjer och anvisningar om skyddet för kulturegendom i sina militära föreskrifter,
- b) utveckla och genomföra övnings- och utbildningsprogram under fredstid i samarbete med UNESCO och andra berörda organisationer,
- c) underrätta varandra om lagar, administrativa bestämmelser och åtgärder de vidtagit enligt punkterna a och b, och
- d) så snart som möjligt informera varandra om de lagar och administrativa bestämmelser som de kan komma att anta för att säkerställa tillämpningen av protokollet, i båda fallen (punkterna c och d) genom förmedling av generaldirektören.

Betydelse för svensk del

Bedömning: Svensk rätt tillgodoser inom ramen för berörda myndigheters nuvarande uppdrag de krav på utbildnings- och informationsåtgärder som artikel 30 ställer.

Skälen för bedömningen: I avsnitt 4 har redogjorts för de åtgärder som regeringen har vidtagit i fråga om ansvar för informations- och utbildningsinsatser inom det aktuella området. Som framgår där åligger det Försvarmakten och de s.k. bevakningsansvariga myndigheterna att se till att personalen inom verksamhetsområdet får en tillfredsställande utbildning och information om folkrättens regler i krig och under neutralitet. Vidare finns bestämmelser om folkrättsliga rådgivare inom Försvarmakten och länsstyrelserna i vars ansvar det bl.a. ingår att medverka i utbildningsåtgärder inom myndigheterna. Regeringen har vidare uppdragit åt Försvarmakten att utarbeta en manual i krigets lagar. Därtill kommer att det åligger Riksantikvarieämbetet att bedriva informations- och rådgivningsverksamhet samt främja utbildning om kulturmiljön, kulturminnen, kulturföremål och om vård av dessa. De informations- och utbildningsinsatser som behöver göras för att uppfylla protokollet kan därmed tas om hand inom ramen för ovan angivna myndigheters nuvarande uppdrag i dessa avseenden.

Artikel 31

Internationellt samarbete

Vid allvarliga förbrytelser mot protokollet, dvs. förbrytelser mot artikel 15, förbinder sig de avtalsslutande parterna genom artikel 31 att samverka genom kommittén eller att verka individuellt i samarbete med UNESCO och Förenta Nationerna.

Artikel 32

Internationellt bistånd

Enligt artikel 32 första stycket kan en fördragsslutande part av kommittén begära internationellt bistånd för att skydda

kulturegendom med förstärkt skydd samt bistånd för att bereda, utveckla och genomföra sådana lagar och förvaltningsbestämmelser och åtgärder som nämns i artikel 10.

En part i en konflikt som inte är fördragsslutande part får enligt andra stycket begära bistånd. En förutsättning är att parten har förbundit sig att följa protokollets bestämmelser.

Enligt tredje stycket bestämmer kommittén hur en begäran om bistånd ska framställas och vilka former biståndet kan ta.

De fördragsslutande parterna uppmanas enligt fjärde stycket att genom kommitténs förmedling ge tekniskt bistånd av alla slag till fördragsslutande parter eller parter i väpnad konflikt som begär det.

Artikel 33

Bistånd från UNESCO

Artikel 33 första stycket ger möjligheter för en fördragsslutande part att hos UNESCO begära tekniskt bistånd för att organisera skyddet för sin kulturegendom.

De fördragsslutande parterna uppmanas enligt andra stycket att bevilja tekniskt bistånd bilateralt eller multilateralt.

UNESCO har enligt tredje stycket rätt att på eget initiativ föreslå bistånd till de fördragsslutande parterna.

5.8 Kapitel 8 Tillämpningen av detta protokoll

Artikel 34

Skyddsmakter

Enligt artikel 34 tillämpas protokollet i samarbete med de skyddsmakter som svarar för att trygga intressen hos parter som är med i en väpnad konflikt.

Artikel 35

Medlingsförfarande

Enligt artikel 35 första stycket ska skyddsmakterna erbjuda sina tjänster då de anser detta nyttigt för att skydda kulturegendom, särskilt om det mellan parterna i en konflikt råder delade meningar om hur protokollet ska tillämpas eller tolkas.

För det ändamålet får enligt andra stycket varje skyddsmakt på någon fördragsslutande parts eller generaldirektörens begäran eller på eget initiativ föreslå parterna i en konflikt att representanter från dem, särskilt myndigheter som svarar för skydd av kulturegendom, ska mötas på en sådan stats territorium som inte är part i konflikten. Parterna i konflikten är enligt stycket skyldiga att acceptera ett förslag att mötas. Vidare föreskrivs att skyddsmakterna ska för parterna i konflikten för godkännande föreslå en person från en stat som inte är part i konflikten eller en person nominerad av generaldirektören att vara ordförande för mötet.

Artikel 36

Medling utan medverkan av skyddsmakter

I en konflikt där inga skyddsmakter har utsetts får enligt artikel 36 första stycket generaldirektören erbjuda sina tjänster eller använda medling eller skiljeförfarande för att få en lösning på meningsskiljaktigheterna.

Enligt andra stycket kan efter begäran från en fördragsslutande part eller generaldirektören kommitténs ordförande föreslå parterna i en konflikt att representanter från dem, särskilt myndigheter som svarar för skydd av kulturegendom, ska mötas på en sådan stats territorium som inte är part i konflikten.

Artikel 37

Översättningar och rapporter

Enligt artikel 37 första stycket ska de fördragsslutande parterna översätta protokollet till sina officiella språk och överlämna översättningarna till generaldirektören.

Andra stycket ålägger de fördragsslutande parterna att vart fjärde år till kommittén avlägga en rapport om hur protokollet verkställts.

Artikel 38

Staters ansvar

Ingen bestämmelse som hänför sig till individuellt ansvar i protokollet ska enligt artikel 38 inverka på staters ansvar enligt folkrätten, inbegripet skyldigheten att betala skadestånd.

5.9 Kapitel 9 Slutbestämmelser

Artikel 39

Protokollet är enligt artikel 39 avfattat på arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska och de sex texterna har samma giltighet.

Artikel 40

Undertecknande

Protokollet har enligt artikel 40 varit öppet för undertecknande mellan den 17 maj och den 31 december 1999 för de fördragsslutande parterna till konventionen.

Artikel 41

Ratifikation, godtagande eller godkännande

Av artikel 41 första stycket framgår att en stat som undertecknat protokollet ska ratificera, godta eller godkänna det i enlighet med sin författning.

Enligt andra stycket ska ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumentet deponeras hos generaldirektören.

Artikel 42

Anslutning

Enligt artikel 42 första stycket är protokollet öppet för anslutning från och med den 1 januari 2000 för sådana konventionsparter som inte hunnit underteckna det. Anslutningen sker enligt andra stycket genom att ett anslutningsinstrument deponeras hos generaldirektören.

Artikel 43

Ikraftträdande

Protokollet träder enligt artikel 43 första stycket i kraft tre månader efter det att tjugo instrument med ratifikation, godtagande, godkännande eller anslutning har deponerats.

Därefter träder enligt andra stycket protokollet i kraft för varje fördragsslutande part tre månader efter det att parten har deponerat sitt instrument med ratifikation, godtagande, godkännande eller anslutning.

Artikel 44

Ikraftträdande under väpnad konflikt

Av artikel 44 framgår att för en part i en konflikt som ratificerar, godtar, godkänner eller ansluter sig till protokollet före eller efter det att fientligheter brutit ut träder protokollet omedelbart i kraft

då generaldirektören tagit emot instrumentet. Generaldirektören ska på snabbast möjliga sätt informera övriga fördragsslutande parter om detta.

Artikel 45

Uppsägning

Enligt artikel 45 första stycket kan varje fördragsslutande part säga upp protokollet. Det ska enligt andra stycket ske genom att en skriftlig underrättelse deponeras hos generaldirektören. Uppsägningen träder enligt tredje stycket i kraft ett år efter det att underrättelsen har tagits emot. Om den uppsägande parten är inblandad i en väpnad konflikt, träder uppsägningen inte i kraft förrän fientligheterna har upphört eller förrän kulturegendom har återförts, beroende på vilket som inträffar sist.

Artikel 46

Underrättelser

Artikel 46 föreskriver att generaldirektören ska underrätta alla fördragsslutande parter och Förenta Nationerna om varje deponering av instrument med ratifikation, godtagande, godkännande eller anslutning liksom om uppsägning.

Artikel 47

Registrering hos Förenta Nationerna

Protokollet ska enligt artikel 47 registreras hos Förenta Nationerna i enlighet med artikel 102 i dess stadga.

6 Genomförande av tilläggsprotokoll II i svensk rätt

6.1 Nödvändiga lagändringar

Bedömning: Svensk rätt uppfyller i huvudsak de krav på kriminalisering som uppställs i tilläggsprotokoll II. För vissa brott som protokollet omfattar krävs emellertid att lagändringar görs.

Skälen för bedömningen: I artikel 15 i tilläggsprotokoll II beskrivs vilka gärningar som ska vara straffbara. Artikeln förutsätter att avtalsparterna kriminaliserar dessa i sin nationella lagstiftning. I avsnitt 5.4 bedöms detta till stor del vara uppfyllt genom bestämmelser om straffansvar för krigsförbrytelser i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelse.

I avsnitt 5.4 konstateras dock också att protokollets krav på kriminalisering inte anses vara uppfyllt i vissa fall och att lagstiftningsåtgärder därför behöver vidtas. Dessa behandlas i det följande.

6.2 Militär användning av kulturegendom

Förslag: Militär användning av kulturegendom med förstärkt skydd eller av områden i dess omedelbara närhet kriminaliseras genom en ny bestämmelse i kulturmiljölagen. Straffansvaret ska omfatta den som till stöd för militära åtgärder använder kulturegendom med förstärkt skydd enligt tilläggsprotokoll II eller områden i dess omedelbara närhet. Vidare ska det krävas att

gärningen ska ingå som ett led i eller på annat sätt stå i samband med en väpnad konflikt eller ockupation. Straffet ska vara fängelse i högst fyra år.

Brottet ska rubriceras militär användning av särskilt betydelsefull kulturegendom.

Skälen för förslaget

Militär användning av särskilt betydelsefull kulturegendom

I dagsläget saknas internationell praxis när det gäller användning av kulturegendom med förstärkt skydd eller områden i dess omedelbara närhet till stöd för militära åtgärder.

Av Internationella Rödakorskommitténs sedvanerättsstudie framgår att användning av kulturegendom på ett sätt som riskerar att utsätta den för förstörelse eller skada är förbjudet om det inte är nödvändigt av militära skäl (regel 39). Användning av kulturegendom till stöd för militära åtgärder torde därför kunna utgöra en krigsförbrytelse i de fall användningen medför att egendomen förstörs eller skadas eller utsätts för en risk att förstöras eller skadas. I vissa fall kan en sådan gärning utgöra en krigsförbrytelse eller försök till sådant brott enligt lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

Av protokollets artikel 15.1 punkten b följer dock att en gärning ska vara straffbar även i det fall varken förstörelse eller risk för detta uppkommit. Något stöd för att även sådana gärningar ska utgöra krigsförbrytelser saknas för närvarande i allmän folkrätt. Protokollets krav på att gärningar i artikel 15.1 punkten b ska vara kriminaliserade får därför uppfyllas genom att ett särskilt straffstadgande införs.

Den brottsliga gärningen

För straffansvar krävs att kulturegendom med förstärkt skydd används till stöd för militära åtgärder under vissa förutsättningar.

I fråga om begreppet *kulturegendom*, se avsnitt 3.1. Som framgår av avsnitt 3.2 finns ett *allmänt* och ett *speciellt* skydd för kulturegendom i kulturkonventionen. För straffansvar krävs emellertid

att gärningen riktar sig mot egendom med förstärkt skydd enligt tilläggsprotokoll II. För att kulturegendom ska tillerkännas *förstärkt skydd* ska tre villkor uppfyllas. För det första ska det röra sig om kulturegendom av största vikt för mänskligheten. Det andra villkoret är att egendomen är skyddad genom lämpliga inhemska rättsliga och administrativa åtgärder som erkänner dess exceptionella kulturella och historiska värde och som säkerställer den högsta skyddsnivån. Som tredje villkor gäller att egendomen inte får användas för militära ändamål eller för att skydda militära platser och det krävs vidare att den part som har kontrollen över egendomen har bekräftat att den inte kommer att användas på detta sätt, se även avsnitt 5.3.

Straffansvaret omfattar endast *användning till stöd för militära åtgärder*. Ledning för tolkning av begreppet militära åtgärder får hämtas i redan existerande internationella regelverk. I artikel 53 punkten b i tilläggsprotokoll I till 1949 års Genèvekonventioner finns ett förbud mot att använda kulturell egendom som stöd för den militära insatsen. Militär insats är i detta fall ett brett begrepp som omfattar allt agerande som har med krigföring att göra. Det är alltså förbjudet enligt bestämmelsen att dra fördel av de skyddade objekten (passivt stöd) liksom att använda dem (aktivt stöd) t.ex. genom att inkludera dem i en försvarsposition. En liknande bestämmelse finns även i tilläggsprotokoll II till Genèvekonventionerna i artikel 16, enligt vilken det är förbjudet att bl.a. använda kulturell egendom som stöd för den militära insatsen.

Användning till stöd för militära åtgärder kan följaktligen avse användning i eller i samband med väpnad strid liksom ledning av och förberedelser till väpnad strid. Vidare innefattas verksamhet som direkt främjar förmågan till väpnad strid, t.ex. utbildnings- och övningsverksamhet, underhåll av vapen och annan materiel som används i väpnad strid. Ett typiskt exempel på användning av kulturegendom till stöd för militära åtgärder är att där gruppera stridande förband, t.ex. i en katedral. Begreppet kan också innefatta verksamheter av olika slag som bidrar till förmågan att föra väpnad strid, t.ex. underrättelseverksamhet, tillverkning av vapen och ammunition och annat som har betydelse för den väpnade striden.

Syftet med kriminaliseringen av militär användning av kulturegendom med förstärkt skydd är att skydda kulturegendomen från risken att skadas. Det finns emellertid inte något krav på faktisk

förstörelse eller skada. Sådan användning av kulturegendom som effektivt bidrar till de militära operationernas genomförande och som kan innebära total eller delvis förstöring av egendomen omfattas därmed. Det är således fråga om användning som innebär en konkret militär fördel. Här bör hänsyn tas till huruvida kulturegendomens egenskaper, läge, ändamål eller användning har väsentlig betydelse för den militära verksamheten och om den totala eller partiella förstörelsen under rådande förhållanden innebär en avgörande militär fördel.

Inte bara kulturegendom med förstärkt skydd utan även *områden i dess omedelbara närhet* är förbjudna att använda. Vad som utgör omedelbar närhet får avgöras från fall till fall beroende på kulturegendomens beskaffenhet och förhållandena i övrigt. Det är dock endast områden i direkt anslutning till kulturegendomen som omfattas av förbudet.

Tilläggsprotokollet är tillämpligt mellan parterna i en väpnad konflikt och under ockupation. Vad som är straffbart är alltså gärningar som har ett samband eller koppling till den väpnade konflikten. Det krävs således att gärningen *ingår som i ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller ockupation*. Vad som avses med detta krav förklaras i förarbetena till lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Där framgår bl.a. följande. Det ska finnas ett visst samband mellan konflikten eller ockupationen och själva gärningen. Det sammanhang i vilken gärningen begås är därmed av betydelse. I vissa fall kan det vara den väpnade konflikten som utgör själva motivet för gärningen. I andra fall kan den väpnade konflikten utgöra en bakomliggande omständighet som möjliggör genomförandet av överträdelsen. Det viktiga är att sammanhanget – konflikten eller ockupationen – spelar en betydelsefull roll för möjligheten eller beslutet att utföra gärningen, sättet varpå den genomförs eller skälen och motiven för den. Gärningen skulle med andra ord inte ha skett om inte den väpnade konflikten förelåg (prop. 2013/14:146 s. 122 f).

Straffbestämmelsen avser att skydda kulturegendom som är synnerligen värdefull från skada. Enligt artikel 10 punkten a ska kulturegendomen vara kulturarv av största vikt för mänskligheten. Att använda sådan egendom till stöd för militära åtgärder, eller område i dess omedelbara närhet, och därigenom utsätta

egendomen för en risk att skadas eller förstöras utgör mot denna bakgrund en allvarlig överträdelse av den humanitära rätten.

Rubrik och straffskala

Straffskalan ska ge utrymme för att möjliggöra en adekvat påföljd i de mest allvarliga fallen, t.ex. när synnerligen värdefull egendom används på ett otillåtet sätt. Samtidigt ska den rymma även de mindre allvarliga fallen. Straffskalan bör därför omfatta fängelse i högst fyra år.

Brottet ska rubriceras ”militär användning av särskilt betydelsefull kulturegendom”.

Placering av ett straffstadgande

Som konstaterats ovan utgör användande av kulturegendom till stöd för militära åtgärder inte en krigsförbrytelse enligt allmän folkrätt. Bestämmelsen kan därför inte införas i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

En möjlighet skulle vara att föra in en särskild bestämmelse i brottsbalken. Att hitta en lämplig placering i brottsbalken är emellertid svårt. Vidare bör inte brottsbalken tyngas med bestämmelser som kan förutses komma att användas i begränsad omfattning. En annan möjlighet skulle vara att bestämmelsen förs in i en särskild lag, som skedde bl.a. när Sverige ratificerade konventionen om klusterammunition genom lagen (2012:179) om straff för olovlig befattning med klusterammunition. Mot denna lösning talar att en sådan lag skulle komma att omfatta endast en straffbestämmelse.

Ytterligare en annan möjlighet skulle kunna vara att föra in en straffbestämmelse i kulturmiljölagen (1988:950). I lagen finns bestämmelser om t.ex. kulturmiljö, kulturarv och kulturföremål. Av förarbetena till lagen framgår att till kulturpolitikens kärnuppgifter hör att främja ett levande kulturarv som bevaras för kommande generationer. Kulturarvet ger perspektiv på samhället och dess utveckling. Det bär samhällets minnen och tillhör alla (prop. 2012/13:96 s. 33). Förbudet att använda kulturegendom

med förstärkt skydd samt områden i dess omedelbara närhet till stöd för militära åtgärder utgör en viktig del av skyddet av sådan kulturegendom i syfte att bevara den för kommande generationer. Detta alternativ får därför anses vara den mest lämpliga lösningen.

6.3 Omfattande förstörelse eller tillägnelse av kulturegendom

Förslag: Bestämmelserna om krigsförbrytelser ändras på så sätt att kriminaliseringen ska omfatta även de fall där gärningen riktar sig mot kulturegendom enligt 1954 års Haagkonventionen om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt och tilläggsprotokoll II till kulturkonventionen.

Skälen för förslaget: Som konstaterats i avsnitt 5.4 behöver omfattande förstörelse och tillägnelse (artikel 15.1 punkten c) samt stöld, plundring, bortförande och vandalism (artikel 15.1 punkten e) av kulturegendom kriminaliseras för att Sverige ska kunna tillträda protokollet. Detta är i allt väsentligt uppfyllt genom 6 § första stycket lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. I paragrafen stadgas straffansvar för den som plundrar eller, utan att det är nödvändigt av militära skäl, i stor omfattning förstör, tillägnar sig eller beslagtar någon annans egendom, förutsatt att kravet på gärningens samband med en väpnad konflikt eller ockupation är uppfyllt. Av förarbetena till lagen framgår bl.a. att straffansvaret omfattar gärningar som riktar sig mot egendom som åtnjuter skydd enligt den humanitära rätten, främst enligt någon av Genèvekonventionerna. Därmed omfattas alla typer av civil egendom tillhörande såväl enskilda som det allmänna (prop. 2013/14:146 s. 278).

Som framgår av ordalydelsen i 6 § omfattar emellertid straffansvaret endast gärningar som avser "annans" egendom. Varken kulturkonventionen eller dess protokoll gör någon sådan åtskillnad mellan å ena sidan kulturegendom som kan sägas tillhöra den egna parten och å andra sidan egendom som tillhör motparten. Som utgångspunkt åtnjuter därmed all kulturegendom skydd enligt konventionen och dess protokoll, oavsett vem egendomen tillhör.

För detta talar ordalydelsen i artikel 4 i kulturkonvention och artikel 15 punkten c i tilläggsprotokoll II. Vidare definierar artikel 1 i kulturkonventionen kulturegendom enligt vissa kriterier” utan hänsyn till ursprung eller äganderätt”. Därtill kommer att bakgrunden till konventionens tillkomst var att erfarenheter från andra världskriget visade att alla typer av kulturegendom kunde beslagtas och förstöras.

Skyddsintresset i såväl kulturkonventionen som dess tilläggsprotokoll avser med andra ord själva egendomen och dess bevarande och inte äganderätten. Det är ett folks kulturegendom, oavsett vilket land eller vilken part i en väpnad konflikt som den tillhör, som ska respekteras och avhållas från fientliga handlingar som skulle kunna utsätta den för förstörelse.

I den del en gärning riktar sig mot egendom som inte omfattas av 6 § uppfylls inte protokollets krav på kriminalisering. Frågan är då om en justering av 6 § är möjlig att göra eller om en särskild bestämmelse är nödvändig.

Krigsförbrytelse enligt allmän folkrätt

Som konstaterats i avsnitt 5.4 omfattar lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser endast straffansvar för gärningar som enligt allmän folkrätt utgör bl.a. krigsförbrytelser. För att lagen ska omfatta ansvar även för nu aktuella gärningar krävs därmed att dessa enligt allmän folkrätt utgör krigsförbrytelser. I denna del görs följande bedömning.

Artikel 53 i tilläggsprotokoll I och artikel 16 i tilläggsprotokoll II till 1949 års Genèvekonventioner omfattar ett förbud att anfalla och ”begå fientliga handlingar” mot t.ex. historiska minnesmärken, konstverk eller platser avsedda för religiösa ändamål, vilka utgör folkens kulturella eller andliga arv. Enligt artikel 85 i fjärde stycket i tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna ska det betraktas som en överträdelse av protokollet att sätta in ett anfall mot klart erkända historiska minnesmärken, konstverk eller andaktsplatser som utgör folkens kulturella arv och som beviljats särskilt skydd i enlighet med särskilda arrangemang, exempelvis inom ramen för en behörig internationell organisation, om anfallet medför förstörelse i stor skala och det inte kan visas att motparten använt egendomen

som stöd för militär insats. Enligt femte stycket ska svåra överträdelser betraktas som krigsförbrytelser. Bestämmelserna rör förstörelse på egens och annans territorium, genom anfall.

I Internationella Rödakorskommitténs sedvanerättsstudie (se Customary International Humanitarian Law, Jean-Marie Henckaerts och Louise Doswald-Beck, Cambridge University Press, 2005) betonas att båda parter i en konflikt ska respektera och skydda kulturegendom samt att det är förbjudet att förstöra eller avsiktligt skada sådana inrättningar (regel 40A). Regeln gäller både i internationella och icke-internationella väpnade konflikter. Inte heller i detta sammanhang görs någon skillnad i skyddet av kulturegendom beroende på vilken part i konflikten den tillhör. Denna bedömning stöds av ordalydelsen av artiklarna 3 och 4 i kulturkonventionen som talar om respekt och skydd för kulturegendom inom det egna landets territorium såväl som inom andra statsparters territorium.

Ovanstående talar starkt för att förstörelse, tillägnelse och beslagtalande av kulturegendom utgör en krigsförbrytelse enligt allmän folkrätt, oavsett vem egendomen kan anses tillhöra.

Därutöver finns även stöd i det arbete som föregick tillkomsten av tilläggsprotokoll II till kulturkonventionen och som syftade till att förstärka skyddet av kulturegendom. Anfall mot kulturföremål utgjorde redan krigsförbrytelser genom tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna. Genom tilläggsprotokoll II till kulturkonventionen ville parterna definiera en sådan gärning som krigsförbrytelse även enligt kulturkonventionen. Enligt 1999 års konferens, som antog tilläggsprotokoll II, utgjorde kriminaliseringen i bl.a. artikel 15.1 punkten c en bekräftelse av "existerande sedvanerätt".

Slutligen kan konstateras att ett flertal länder i nationell lagstiftning har infört bestämmelser som kriminaliserar bl.a. förstörelse av kulturegendom utan att göra skillnad mellan egendom som tillhör motparten eller den egna parten.

Övervägande skäl talar sammanfattningsvis för att även plundring, förstörelse, tillägnelse och beslagtalande av egendom som inte är någon annans egendom utgör en krigsförbrytelse enligt allmän folkrätt. Därmed bör 6 § lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser utvidgas genom att begränsningen till annans egendom slopas när det gäller kultur-

egendom som skyddas enligt Haagkonventionen och dess tilläggsprotokoll II.

6.4 Frågan om straffansvar för försök, förberedelse och stämpling

Bedömning: Försök, förberedelse, stämpling till och underlåtenhet att avslöja krigsförbrytelse är straffbart.

Skälen för bedömningen: Enligt 16 § lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser är försök, förberedelse, stämpling till och underlåtenhet att avslöja bl.a. krigsförbrytelser straffbart. I de fall en gärning som omfattas av artikel 15 utgör en krigsförbrytelse kan således även ofullbordade gärningar bestraffas.

Motsvarande straffansvar bör emellertid inte införas när det gäller militär användning av särskilt betydelsefull kulturogendom i kulturmiljölagen (1988:950), eftersom ett sådant krav inte finns enligt tilläggsprotokoll II. När det gäller denna typ av gärningar torde dessutom behovet av att straffbelägga inte fullbordade gärningar vara begränsat.

6.5 Ikraftträdande

Förslag: Lagändringarna träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Skälen för förslaget: Förslagen är avhängiga protokollet, som ännu inte har trätt i kraft i förhållande till Sverige. Protokollet träder i kraft för Sverige tre månader efter det att ratifikationsinstrumentet har deponerats. I och med att protokollet träder i kraft följer en skyldighet att tillämpa de regler som införlivar protokollet. Det bör därför överlämnas till regeringen att bestämma tidpunkten för ikraftträdandet av lagändringarna.

7 Sveriges tillträde till tilläggsprotokoll II till kulturkonventionen

Förslag: Riksdagen godkänner tilläggsprotokoll II till Haagkonventionen den 14 maj 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt.

Skälen för förslaget: Sammantaget innebär tilläggsprotokoll II en ytterligare förstärkning av kulturkonventionens skydd av kulturegendom i händelse av väpnad konflikt. År 1985 har Sverige som nämnts ratificerat kulturkonventionen och tilläggsprotokoll I. Sverige bör därför också ratificera tilläggsprotokoll II, som ett led i arbetet med att stärka skyddet för kulturegendom i händelse av en väpnad konflikt.

Enligt 10 kap. 3 § första stycket regeringsformen krävs riksdagens godkännande innan regeringen ingår en bindande internationell överenskommelse som förutsätter att en lag ändras eller upphävs eller att en ny lag stiftas, eller i övrigt gäller ett ämne som riksdagen ska besluta om. Ett tillträde till tilläggsprotokollet förutsätter viss ändrad lagstiftning.

Det föreslås därför att riksdagen godkänner tilläggsprotokollet. De lagändringar som krävs för ett tillträde (se avsnitt 6) framstår som rimliga och acceptabla.

8 Konsekvenser av förslagen

Bedömning: Förslagen bedöms inte medföra några ökade kostnader eller andra konsekvenser.

Skälen för bedömningen: Som framgår av avsnitt 5 återstår en del inventeringsarbete eftersom Sverige, enligt Riksantikvarieämbetet, ännu inte preciserat ett urval enligt konventionens första artikel.

Kärnan i den kulturegendom som avses torde utgöras av byggnader eller miljöer som är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950), men därutöver finns också kulturhistoriskt värdefulla miljöer och byggnader skyddade enligt miljöbalken och plan- och bygglagen (2010:900). Uppgifterna innebär ett merarbete för framför allt Riksantikvarieämbetet. Myndigheten har emellertid likartade uppgifter t.ex. när det gäller Världsarvskonventionen. Mot bakgrund av att preciseringen av urval främst åligger myndigheten enligt konventionen, och inte till följd av tilläggsprotokoll II, görs bedömningen att ett tillträde till protokollet inte föranleder ytterligare behov av medel till Riksantikvarieämbetet.

De kriterier som gäller för urvalet av kulturegendomar med förstärkt skydd enligt tilläggsprotokoll II, däribland att de ska vara "av största vikt för mänskligheten", bör i princip bara gälla världsarven. Riksantikvarieämbetet förbereder ärenden om nominering av världsarv på världsarvslistan. I avsnitt 5 föreslås att beslut om vilken kulturegendom som ska anmälas för att tillerkännas förstärkt skydd enligt protokollet ska fattas av regeringen och att Riksantikvarieämbetet ska förbereda anmälningarna i samverkan med bl.a. Försvarmakten. Eventuella ökade kostnader till följd av detta förslag bör kunna rymmas inom befintliga anslag.

Enligt artikel 30 ska parterna vidta utbildnings- och informationsinsatser för att göra tilläggsprotokollet känt, särskilt

bland civila och militära myndigheter som har ansvar för tillämpningen av protokollet. Insatser av det slaget ingår i berörda myndigheters nuvarande verksamhet och det som krävs vid ett svenskt tillträde till protokollet innebär inte några nämnvärda ytterligare kostnader för myndigheterna. De informations- och utbildningsinsatser som krävs enligt tilläggsprotokoll II bedöms därför rymmas inom ramen för befintliga anslag.

Några kostnadsmässiga konsekvenser för enskilda torde inte uppkomma till följd av förslagen.

Förslagen innebär att det rådande rättsläget blir tydligare för de rättstillämpande myndigheterna avseende vilka förfaranden som är straffbara. Detta bör i någon mån innebära att myndigheternas arbete underlättas.

Det är svårt att förutsäga utvecklingen på området och därmed hur många ärenden som kan komma att aktualiseras. En inte osannolik bedömning är dock att det för domstolarnas del blir en mycket begränsad ökning av mål. Åklagarmyndigheten, de allmänna domstolarna och Kriminalvården bedöms därmed kunna finansiera eventuella kostnadsökningar inom ramen för befintliga anslag.

Förslagen bedöms ha viss effekt när det gäller brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.

Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser när det gäller det kommunala självstyret, och inte heller för sysselsättningen och offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar, för företagens administrativa kostnader, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen och inte heller ur miljösynpunkt.

9 Författningskommentar

9.1 Lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950)

9 kap. Skydd av kulturegendom vid väpnad konflikt och under ockupation

1 §

För *militär användning av särskilt betydelsefull kulturegendom* döms, om gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller ockupation, den som till stöd för militära åtgärder använder kulturegendom som har ett förstärkt skydd enligt tilläggsprotokoll II till Haagkonventionen den 14 maj 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt. Detsamma gäller den som använder områden i sådan kulturegendoms omedelbara närhet.

Straffet är fängelse i högst fyra år.

Den föreslagna paragrafen är ny och har ingen motsvarighet i gällande lagstiftning. Den behandlas i avsnitt 6.2.

I bestämmelsen kriminaliseras användning till stöd för militära åtgärder av kulturegendom som har ett förstärkt skydd enligt tilläggsprotokoll II till kulturkonventionen eller områden i sådan egendoms omedelbara närhet, om gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller en ockupation. Den gäller både vid internationella och icke-internationella väpnade konflikter. En redogörelse för vad som avses med väpnad konflikt och ockupation finns i avsnitt 2, se även prop. 2013/14:146 s. 259 f.

Vad som avses med *kulturegendom* behandlas i avsnitt 3.1. Straffbestämmelsen omfattar endast gärningar som riktar sig mot kulturegendom som har tillerkänts ett förstärkt skydd enligt artikel

11 i tilläggsprotokoll II till kulturkonventionen, dvs. kulturegendom som är av största vikt för mänskligheten. En beskrivning av förutsättningarna för erkännande av förstärkt skydd finns i avsnitt 5.3.

Med begreppet *användning till stöd för militära åtgärder* avses användning i eller i samband med väpnad strid liksom ledning av och förberedelser till väpnad strid. Vidare innefattas verksamhet som direkt främjar förmågan till väpnad strid, t.ex. utbildnings- och övningsverksamhet, underhåll av vapen och annan materiel som används i väpnad strid.

Ett typiskt exempel på användning av kulturegendom till stöd för militära åtgärder är att där gruppera stridande förband, t.ex. i en katedral. Begreppet kan också innefatta verksamheter av olika slag som bidrar till förmågan att föra väpnad strid, t.ex. underrättelseverksamhet, tillverkning av vapen och ammunition och annat som har betydelse för den väpnade striden. Det är med andra ord frågan om användning som innebär en konkret militär fördel. Det ställs emellertid inte något krav på faktisk förstörelse eller skada. Ledning för tolkning av begreppet militära åtgärder får hämtas i redan existerande internationella regelverk. Det behandlas i avsnitt 6.2.

I paragrafen straffbeläggs även *användning av områden i sådan kulturegendoms omedelbara närhet* till stöd för militära åtgärder. Därmed avses områden i direkt anslutning till kulturegendom som har ett förstärkt skydd. Vad som utgör omedelbar närhet får bedömas från fall till fall men som utgångspunkt bör användningen utgöra en konkret risk för att sådan kulturegendom förstörs eller skadas.

För straffansvar krävs vidare att gärningen har ett samband med en konflikt. Den ska *ingå som ett led i eller på annat sätt stå i samband med en väpnad konflikt eller ockupation*. Det innebär att konflikten ska spela en betydelsefull roll för möjligheten eller beslutet att utföra gärningen, sättet varpå gärningen genomförs eller skälen för att den begås. Kravet på samband är uppfyllt i de fall den väpnade konflikten eller ockupationen utgör själva motivet för gärningen eller när gärningen ingår som ett led i eller bidrar till den väpnade konflikten eller ockupationen. Se vidare avsnitt 6.2 samt prop. 2013:14/146 s. 122 f och 259 f.

Till ansvar enligt bestämmelsen kan den dömas som beordrar en militär användning av skyddad egendom eller som genom faktiskt handlande använder egendomen i strid med bestämmelsen. Inte bara militär personal kan vara gärningsmän; eftersom kriminaliseringen t.ex. omfattar att förlägga tillverkning av vapen eller ammunition som har betydelse för väpnad strid vid skyddad egendom kan brottet också begås av civila.

9.2 Lag om ändring i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser

6 §

För *krigsförbrytelse* döms, om gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller ockupation, den som plundrar eller, utan att det är nödvändigt av militära skäl, i stor omfattning förstör, tillägnar sig eller beslagtar *egendom som tillhör någon annan eller sådan kulturegendom som skyddas enligt Haagkonventionen den 14 maj 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt och tilläggsprotokoll II till konventionen*.

Straffet är fängelse i högst sex år.

Förslaget behandlas i avsnitt 6.3.

I paragrafen regleras straffansvar för plundring samt, utan att det är nödvändigt av militära skäl, förstörelse, tillägnelse och beslagtagande av egendom som sker i stor omfattning.

Förslaget till ändring i *första stycket* innebär att bestämmelsen utvidgas på så sätt att kravet på att egendomen ska tillhöra någon annan inte gäller i förhållande till sådan kulturegendom som skyddas enligt kulturkonventionen och dess tilläggsprotokoll II. Det får till följd att paragrafen omfattar straffansvar för plundring samt förstörelse, tillägnelse och beslagtagande som sker i stor omfattning av sådan kulturegendom oavsett vilken part i konflikten denna kan anses höra till.

Gärningar som varit nödvändiga av militära skäl faller utanför bestämmelsen. Vilka åtgärder som kan vara militärt nödvändiga

beror på hur skyddet för respektive egendom är utformat i det enskilda fallet (jfr prop. 2013/14:146 s. 279).

Övriga rekvisit i straffbestämmelsen behandlas i förarbetena till lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser (jfr prop. 2013/14:146).

Översättning till svenska av tilläggsprotokoll II till 1954 års Haagkonvention om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt

Parterna,

som är medvetna om behovet att förbättra skyddet för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt och att inrätta ett system för förstärkt skydd av särskilt angiven kulturegendom,

som återigen bekräftar betydelsen av bestämmelserna i konventionen om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt, upprättad i Haag den 14 maj 1954, och som understryker att det är nödvändigt att komplettera dessa bestämmelser med åtgärder för att de ska få större genomslag,

som önskar ge de höga fördragsslutande parterna i konventionen en möjlighet att bli mer delaktiga i skyddet för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt genom att inrätta lämpliga förfaranden för detta,

som anser att de regler som styr skyddet för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt bör återspegla den folkrättsliga utvecklingen,

som bekräftar att folkrättens sedvanerättsliga regler kommer att fortsätta att gälla för frågor som inte omfattas av bestämmelserna i detta protokoll,

har kommit överens om följande.

Kapitel I - Inledning

Artikel 1 Definitioner

I detta protokoll avses med

- a) *part*: en stat som är part i detta protokoll,
- b) *kulturegendom*: kulturegendom enligt definitionen i artikel 1 i konventionen,
- c) *konvention*: konventionen om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt, upprättad i Haag den 14 maj 1954,
- d) *hög fördragslutande part*: en stat som är part i konventionen,
- e) *förstärkt skydd*: det system för förstärkt skydd som inrättas genom artiklarna 10 och 11,
- f) *militärt mål*: ett objekt som med hänsyn till dess egenskaper, läge, ändamål eller användning är av väsentlig betydelse för militär verksamhet och vars totala eller delvisa förstörelse, erövring eller oskadliggörande innebär en otvetydig militär fördel under rådande förhållanden,
- g) *olaglig*: under tvång eller på annat sätt i strid med tillämpliga regler i nationell rätt på det ockuperade området eller i strid med folkrätten,
- h) *lista*: den internationella listan över kulturegendom med förstärkt skydd som upprättas i enlighet med artikel 27.1 b,
- i) *generaldirektör*: UNESCOs generaldirektör,
- j) *UNESCO*: Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur,
- k) *första protokollet*: protokollet om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt, upprättat i Haag den 14 maj 1954.

Artikel 2 Förhållande till konventionen

Detta protokoll kompletterar konventionen i relationer mellan parterna.

Artikel 3 Tillämpningsområde

1. Utöver de bestämmelser som ska tillämpas i fredstid ska detta protokoll tillämpas i de situationer som avses i artikel 18.1 och 2 i konventionen och i artikel 22.1.

2. Detta protokoll är bindande för parterna i protokollet i sina relationer med varandra även om någon av parterna i en väpnad konflikt inte är bunden av detta protokoll. Parterna ska vidare vara bundna av detta protokoll i förhållande till en stat som är part i konflikten men som inte är bunden av det, om denna stat godtar bestämmelserna i detta protokoll och tillämpar dem.

Artikel 4 Förhållandet mellan kapitel 3 och andra bestämmelser i konventionen och detta protokoll

Tillämpningen av bestämmelserna i kapitel 3 i detta protokoll påverkar inte

a) tillämpningen av bestämmelserna i kapitel I i konventionen och i kapitel 2 i detta protokoll,

b) tillämpningen av bestämmelserna i kapitel II i konventionen utom om kulturegendom har tillerkänts både speciellt skydd och förstärkt skydd då endast bestämmelserna om förstärkt skydd ska tillämpas mellan parterna i detta protokoll eller mellan en part och en stat som godtar och tillämpar detta protokoll i enlighet med artikel 3.2.

Kapitel 2 Allmänna bestämmelser om skydd

Artikel 5 Skydd av kulturegendom

Förberedande åtgärder som vidtas i fredstid för att skydda kulturegendom mot förutsebara följder av en väpnad konflikt enligt artikel 3 i konventionen ska, på lämpligt sätt, innefatta att upprätta en inventarieförteckning, att planera beredskapsåtgärder för att egendomen inte ska fatta eld eller rasa samman, att förbereda inför avlägsnandet av flyttbar kulturegendom eller att tillhandahålla lämpligt skydd av sådan egendom på plats och att

utse behöriga myndigheter som ska ansvara för skyddet av kulturegendom.

Artikel 6 Respekt för kulturegendom

I syfte att säkerställa att kulturegendom respekteras i enlighet med artikel 4 i konventionen

a) får ett åsidosättande på grundval av absolut nödvändiga militära skäl enligt artikel 4.2 i konventionen endast åberopas för att rikta en fientlig handling mot kulturegendom i de fall och under så lång tid som

i) kulturegendomen i fråga genom sin funktion har blivit ett militärt mål och

ii) det inte finns något praktiskt genomförbart alternativ till att rikta en fientlig handling mot det målet för att uppnå motsvarande militära fördel,

b) får ett åsidosättande på grundval av absolut nödvändiga militära skäl enligt artikel 4.2 i konventionen endast åberopas för att använda kulturegendom för sådana ändamål som kan utsätta egendomen för förstörelse eller skada i de fall och under så lång tid som det inte finns något val mellan sådan användning av kulturegendom och annan praktiskt genomförbar metod för att uppnå motsvarande militära fördel,

c) får beslutet att åberopa absolut nödvändiga militära skäl fattas endast av en person som för befäl över en styrka av bataljons storlek eller större eller över en mindre styrka om omständigheterna kräver detta,

d) ska vid ett angrepp som grundas på ett beslut som fattas i enlighet med a en effektiv varning alltid utfärdas i förväg när omständigheterna så medger.

Artikel 7 Försiktighetsåtgärder i händelse av angrepp

Utan att det påverkar övriga försiktighetsåtgärder som enligt internationell humanitär rätt krävs vid militära operationer ska varje part i konflikten

a) göra allt som är praktiskt genomförbart för att kontrollera att de mål som ska angripas inte är kulturegendom som skyddas enligt artikel 4 i konventionen,

b) vidta alla försiktighetsåtgärder som är praktiskt genomförbara vid val av medel och metoder för angreppet i syfte att undvika, eller i vart fall minimera, oförutsedd skada på kulturegendom som skyddas enligt artikel 4 i konventionen,

c) avstå från att besluta om att genomföra ett angrepp som kan förväntas orsaka oproportionerligt stor oförutsedd skada på kulturegendom som skyddas enligt artikel 4 i konventionen i förhållande till den konkreta och direkta militära fördel som bedöms kunna uppnås och

d) avblåsa eller skjuta upp ett angrepp om det visar sig att

i) målet är kulturegendom som skyddas enligt artikel 4 i konventionen,

ii) angreppet förväntas orsaka oproportionerligt stor oförutsedd skada på kulturegendom som skyddas enligt artikel 4 i konventionen i förhållande till den konkreta och direkta militära fördel som bedöms kunna uppnås.

Artikel 8 Försiktighetsåtgärder i händelse av fientligheter

Parterna i konflikten ska i möjligaste mån

a) avlägsna flyttbar kulturegendom från militära mål eller tillhandahålla lämpligt skydd på plats,

b) undvika att placera militära mål i närheten av kulturegendom.

Artikel 9 Skydd av kulturegendom inom ockuperat område

1. Utan att det påverkar bestämmelserna i artiklarna 4 och 5 i konventionen ska en part som helt eller delvis har ockuperat en annan parts territorium inom det ockuperade området förbjuda och förhindra

a) olaglig utförsel eller annat avlägsnande av eller överlåtelse av äganderätten till kulturegendom,

b) arkeologiska utgrävningar, utom när det är absolut nödvändigt för att skydda, uppteckna eller bevara kulturegendom,

c) förändring av, eller ändring av användningsområde för, kulturegendom, som är avsedd att dölja eller förstöra kulturella, historiska eller vetenskapliga spår.

2. Arkeologiska utgrävningar av, förändring av, eller ändring av användningsområde för kulturegendom på ockuperat område ska utföras i nära samarbete med det ockuperade områdets behöriga nationella myndigheter, om inte omständigheterna omöjliggör detta.

Kapitel 3 Förstärkt skydd

Artikel 10 Förstärkt skydd

Kulturegendom kan tillerkännas förstärkt skydd om den uppfyller följande tre villkor:

- a) Den utgör kulturarv av största vikt för mänskligheten.
- b) Den skyddas av lämpliga inhemska rättsliga och administrativa åtgärder som erkänner dess exceptionella kulturella och historiska värde och som säkerställer den högsta skyddsnivån.
- c) Den används inte för militära ändamål eller för att skydda militära platser och den part som har kontroll över kulturendomen har bekräftat att den inte kommer att användas på detta sätt.

Artikel 11 Tillerkännande av förstärkt skydd

1. Varje part ska lämna in en lista till kommittén över kulturegendom som parten begär förstärkt skydd för.

2. Den part som har jurisdiktion eller kontroll över kulturendomen får begära att den ska upptas i den lista som ska upprättas i enlighet med artikel 27.1 b. Begäran ska innehålla all nödvändig information som rör de kriterier som anges i artikel 10. Kommittén får uppmana en part att begära att kulturegendom ska upptas i listan.

3. Andra parter, den internationella kommittén för Blå sköldenorganisationen (ICBS) och andra icke-statliga organisationer med relevant expertis får rekommendera särskild kulturegendom till kommittén. I sådana fall får kommittén besluta om att uppmana en part att begära att kulturegendomen ska upptas i listan.

4. Att kulturegendom upptas i listan eller att begäran om att den ska upptas i listan lämnas in och egendomen är belägen inom ett område om vars suveränitet eller jurisdiktion flera stater tvistar ska inte på något sätt påverka de tvistande parternas rättigheter.

5. När kommittén tar emot en begäran om upptagande på listan ska den informera alla parter om detta. Parter får lämna synpunkter på en sådan begäran till kommittén inom sextio dagar. Dessa synpunkter får endast göras på grundval av de kriterier som anges i artikel 10. De ska vara precisa och avse sakförhållanden. Kommittén ska ta ställning till synpunkterna och ge den part som begär upptagande en rimlig möjlighet att bemöta dessa innan den fattar sitt beslut. Medan kommittén har att ta ställning till sådana synpunkter ska beslut om upptagande på listan, oavsett vad som anges i artikel 26, fattas med fyra femtedelars majoritet av de närvarande och röstande ledamöterna.

6. Innan kommittén fattar beslut om en begäran bör den samråda med statliga och icke-statliga organisationer samt med enskilda experter.

7. Ett beslut om tillerkännande av eller nekande till förstärkt skydd får endast fattas på grundval av de kriterier som anges i artikel 10.

8. I undantagsfall, när kommittén har kommit fram till att den part som begär upptagande av kulturegendom på listan inte kan uppfylla kriterierna i artikel 10 b, får kommittén besluta om att tillerkänna förstärkt skydd under förutsättning att den begärande parten lämnar in en begäran om internationellt bistånd enligt artikel 32.

9. Om fientligheter utbryter får en part i konflikten, i situationer av nödläge, begära förstärkt skydd av kulturegendom inom dess

jurisdiktion eller kontroll genom att framföra denna begäran till kommittén. Kommittén ska omgående vidarebefordra denna begäran till alla parter i konflikten. I sådana fall kommer kommittén skyndsamt att ta ställning till synpunkter från de berörda parterna. Beslutet att tillerkänna provisoriskt förstärkt skydd ska fattas så snart som möjligt och, oavsett vad som anges i artikel 26, med fyra femtedelars majoritet av de närvarande och röstande ledamöterna. Provisoriskt förstärkt skydd får tillerkännas av kommittén i avvaktan på utgången av det normala förfarandet för tillerkännandet av förstärkt skydd under förutsättning att bestämmelserna i artikel 10 a och c är uppfyllda.

10. Kommittén ska tillerkänna kulturegendom förstärkt skydd från den tidpunkt då den förs in i listan.

11. Generaldirektören ska, utan dröjsmål, underrätta Förenta nationernas generalsekreterare och alla parter om kommitténs beslut om upptagande av kulturegendom på listan.

Artikel 12 Immunitet för kulturegendom med förstärkt skydd

Parterna i en konflikt ska säkerställa immunitet för kulturegendom med förstärkt skydd genom att avstå från att göra sådan egendom till mål för angrepp eller från att använda egendomen eller områden i dess omedelbara närhet för militära ändamål.

Artikel 13 Förlust av förstärkt skydd

1. Kulturegendom med förstärkt skydd ska endast förlora detta skydd

a) om skyddet tills vidare upphävs eller återkallas i enlighet med artikel 14 eller

b) om, och under så lång tid som, egendomen genom dess användning har blivit ett militärt mål.

2. Under sådana omständigheter som avses i 1 b får sådan egendom endast bli mål för angrepp i följande fall:

a) Angreppet är det enda praktiskt genomförbara sättet att få ett slut på den användning av egendomen som avses i 1 b.

b) Alla praktiskt genomförbara försiktighetsåtgärder är vidtagna vid val av medel och metoder för angreppet, i syfte att få ett slut på sådan användning och att undvika, eller i vart fall minimera, skada på kulturegendomen.

c) Om inte omständigheterna, på grund av kraven som gäller för omedelbart självförsvar, omöjliggör detta ska

i) angreppet beordras på högsta operativa befälsnivå,

ii) fiendesidan ges en effektiv varning i förväg med krav på att upphöra med den användning som avses i 1 b och

iii) fiendesidan ges skälig tid att komma till rätta med situationen.

Artikel 14 Upphävande och återkallande av förstärkt skydd

1. Om en kulturegendom inte längre uppfyller något av kriterierna i artikel 10 i detta protokoll får kommittén tills vidare upphäva eller återkalla det förstärkta skyddet genom att ta bort kulturegendomen från listan.

2. Kommittén får tills vidare upphäva det förstärkta skyddet för en kulturegendom vid allvarlig överträdelse av artikel 12 som beror på att den har använts till stöd för militära åtgärder. Om sådana överträdelser fortgår får kommittén i undantagsfall återkalla det förstärkta skyddet genom att ta bort kulturegendomen från listan.

3. Generaldirektören ska, utan dröjsmål, underrätta Förenta nationernas generalsekreterare och alla parter i detta protokoll om kommitténs beslut att tills vidare upphäva eller återkalla det förstärkta skyddet för kulturegendomen.

4. Innan kommittén fattar ett sådant beslut ska den ge parterna möjlighet att ge sin syn på saken.

Kapitel 4 Straffrättsligt ansvar och jurisdiktion

Artikel 15 Allvarliga överträdelser av detta protokoll

1. Den som uppsåtligen och i strid med konventionen eller detta protokoll utför någon av följande handlingar begår ett brott i den mening som avses i detta protokoll:

a) Att göra kulturegendom med förstärkt skydd till mål för ett angrepp.

b) Att använda kulturegendom med förstärkt skydd eller områden i dess omedelbara närhet till stöd för militära åtgärder.

c) Omfattande förstörelse eller tillägnelse av kulturegendom som skyddas enligt konventionen och detta protokoll.

d) Att göra kulturegendom som skyddas enligt konventionen och detta protokoll till mål för ett angrepp.

e) Stöld, plundring eller bortförande av eller vandalism riktad mot kulturegendom som skyddas enligt konventionen.

2. Varje part ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att de handlingar som anges i denna artikel ska utgöra brottsliga gärningar i den nationella lagstiftningen och för att belägga sådana gärningar med lämpliga straff. Dessa åtgärder ska ske i överensstämmelse med allmänna rättsprinciper och allmänna folkrättsliga principer, inklusive de regler som utsträcker det personliga straffansvaret till andra än den som begår själva gärningen.

Artikel 16 Jurisdiktion

1. Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2 ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder för att kunna utöva jurisdiktion över de brott som anges i artikel 15 i följande fall:

a) När ett sådant brott begås inom den statens territorium.

b) När den misstänkta förövaren är medborgare i den staten.

c) I fråga om brott som anges i artikel 15 a–c, när den misstänkta förövaren befinner sig inom dess territorium.

2. Med avseende på utövandet av jurisdiktion och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 28 i konventionen

a) hindrar inte detta protokoll att personligt straffansvar uppkommer eller att jurisdiktion får utövas enligt nationell och internationell rätt som kan vara tillämplig, eller inverkar på utövandet av jurisdiktion enligt folkrättens sedvanerättsliga regler,

b) utom i den mån en stat som inte är part i detta protokoll kan godta och tillämpa dess bestämmelser i enlighet med artikel 3.2, uppkommer inget personligt straffansvar för medlemmar av de väpnade styrkorna och medborgare i en stat som inte är part i detta protokoll, utom för de medborgare som tjänstgör i de väpnade styrkorna i en stat som är part i detta protokoll med stöd av detta protokoll, och inte heller medför detta protokoll en skyldighet att utöva jurisdiktion över sådana personer eller att utlämna dem.

Artikel 17 Lagföring

1. Den part inom vars territorium den misstänkta förövaren av ett brott enligt artikel 15.1 a–c påträffas, ska om den inte utlämnar den personen, utan undantag och utan oskäligt dröjsmål lämna över ärendet till dess behöriga myndigheter, för lagföring i enlighet med förfaranden i den nationella lagstiftningen eller med, i förekommande fall, tillämpliga folkrättsliga regler.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av, i förekommande fall, tillämpliga folkrättsliga regler ska varje person mot vilken rättsliga åtgärder vidtas med avseende på konventionen eller detta protokoll garanteras en rättvis behandling och en rättvis rättegång i enlighet med nationell rätt och folkrätten i alla delar av förfarandet, och under inga omständigheter får en sådan person behandlas på ett mindre förmånligt sätt än vad som gäller enligt folkrätten.

Artikel 18 Utlämning

1. De brott som anges i artikel 15.1 a–c ska betraktas som utlämningsbara brott i varje utlämningsavtal som redan gäller mellan några av parterna innan detta protokoll träder i kraft. Parterna förbinder sig att låta sådana brott ingå i varje utlämningsavtal som senare ingås mellan dem.

2. Om en part som för utlämning ställer som villkor att det ska finnas ett utlämningsavtal tar emot en begäran om utlämning från en annan part med vilken den inte har något utlämningsavtal, får den anmodade parten, om den så önskar, betrakta detta protokoll som rättslig grund för utlämning i fråga om de brott som anges i artikel 15.1 a–c.
3. Parter som för utlämning inte ställer som villkor att det ska finnas ett utlämningsavtal ska betrakta de brott som anges i artikel 15.1 a–c som utlämningsbara brott mellan dem, med förbehåll för de villkor som föreskrivs i den anmodade partens lagstiftning.
4. Om nödvändigt ska brott enligt artikel 15.1 a–c för utlämning mellan parter behandlas som om de hade begåtts inte bara på den plats där de ägde rum utan även inom de parters territorium som hade fastställt jurisdiktion i enlighet med artikel 16.1.

Artikel 19 Ömsesidig rättslig hjälp

1. Parterna ska ge varandra så mycket hjälp som möjligt i samband med utredningar eller straffrättsliga förfaranden eller utlämningsförfaranden med anledning av de brott som anges i artikel 15, inklusive hjälp med att få fram bevis som de har tillgång till och som är nödvändig för förfarandena.
2. Parterna ska fullgöra sina skyldigheter enligt punkt 1 i överensstämmelse med fördrag eller andra överenskommelser om ömsesidig rättslig hjälp som kan finnas mellan dem. I avsaknad av sådana fördrag eller överenskommelser ska parterna ge varandra hjälp i enlighet med nationell rätt.

Artikel 20 Skäl för avslag

1. För utlämning ska brott enligt artikel 15.1 a–c och för ömsesidig rättslig hjälp ska brott enligt artikel 15 inte betraktas som politiska brott eller som brott som har anknytning till politiska brott eller som brott som har inspirerats av politiska motiv. En begäran om utlämning eller om ömsesidig rättslig hjälp på grundval av sådana

brott får följaktligen inte avslås av det enda skälet att det avser ett politiskt brott eller ett brott som har anknytning till ett politiskt brott eller ett brott som har inspirerats av politiska motiv.

2. Ingenting i detta protokoll ska tolkas så att det innebär en skyldighet att utlämna eller ge ömsesidig rättslig hjälp, om den anmodade parten har grundad anledning att anta att begäran om utlämning för brott enligt artikel 15.1 a–c eller om ömsesidig rättslig hjälp med avseende på brott enligt artikel 15 har gjorts i syfte att lagföra eller straffa en person på grund av personens ras, trosuppfattning, nationalitet, etniska ursprung eller politiska uppfattning eller att bifall till begäran skulle kunna vara till förfång för personen på någon av dessa grunder.

Artikel 21 Åtgärder vid andra överträdelser

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 28 i konventionen ska varje part vidta lagstiftningsåtgärder och administrativa eller disciplinära åtgärder som kan vara nödvändiga för att stävja följande uppsåtliga handlingar:

a) Användning av kulturegendom i strid med konventionen eller detta protokoll.

c) Olaglig utförsel eller annat avlägsnande av eller överlåtelse av äganderätten till kulturegendom från ockuperat område i strid med konventionen eller detta protokoll.

Kapitel 5 Skydd av kulturegendom i väpnade konflikter som inte är av internationell karaktär

Artikel 22 Väpnade konflikter som inte är av internationell karaktär

1. Detta protokoll är tillämpligt i händelse av en väpnad konflikt som inte är av internationell karaktär och som utspelar sig inom någon av parternas territorium.

2. Detta protokoll är inte tillämpligt på situationer som har uppkommit till följd av inre oroligheter och spänningar som

upplopp, enstaka och sporadiska våldshandlingar och andra liknande handlingar.

3. Ingenting i detta protokoll ska kunna åberopas för att påverka en stats suveränitet eller regeringens ansvar att, med alla lagliga medel, bevara eller återupprätta lag och ordning i staten eller för att försvara statens nationella enhet och territoriella integritet.

4. Ingenting i detta protokoll ska tolkas så att en part inom vars territorium en väpnad konflikt som inte är av internationell karaktär utspelar sig inte har huvudsaklig jurisdiktion över de överträdelser som anges i artikel 15.

5. Ingenting i detta protokoll ska kunna åberopas till försvar för ett direkt eller indirekt ingripande, oavsett orsak, i den väpnade konflikten eller i inre eller yttre angelägenheter i en part inom vars territorium konflikten äger rum.

6. Tillämpningen av detta protokoll i den situation som avses i punkt 1 ska inte påverka den rättsliga statusen för parterna i konflikten.

7. UNESCO kan erbjuda parterna i konflikten sina tjänster.

Kapitel 6 Institutionella frågor

Artikel 23 Partsmöte

1. Partsmötet ska hållas samtidigt som UNESCOs generalkonferens och samordnas med mötet mellan de höga fördragsslutande parterna, om generaldirektören har sammankallat till ett sådant möte.

2. Partsmötet ska anta sin egen arbetsordning.

3. Partsmötet ska ha följande uppgifter:

- a) Att i enlighet med artikel 24.1 välja ledamöter till kommittén.
- b) Att anta de riktlinjer som har utarbetats av kommittén i enlighet med artikel 27.1 a.

c) Att tillhandahålla riktlinjer för och att övervaka kommitténs användning av fonden.

d) Att ta ställning till den rapport som kommittén lämnar in i enlighet med artikel 27.1 d.

e) Att diskutera problem som rör tillämpningen av detta protokoll och att utfärda rekommendationer, på lämpligt sätt.

4. På begäran av minst en femtedel av parterna ska generaldirektören sammankalla parterna till ett extraordinärt möte.

Artikel 24 Kommitté till skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt

1. Kommittén till skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt inrättas härmed. Den ska bestå av tolv parter som ska väljas av partsmötet.

2. Kommittén ska hålla ett ordinarie möte minst en gång om året och extraordinarie möten när det bedöms vara nödvändigt.

3. När parterna beslutar om kommitténs sammansättning ska de sträva efter att säkerställa en rättvis representation av världens olika regioner och kulturer.

4. Parter som är ledamöter i kommittén ska som sina företrädare välja personer med kompetens inom kulturarv, försvaret eller folkrätten och de ska, i samråd med varandra, sträva efter att säkerställa att det i kommitténs sammansättning finns lämplig expertis inom alla dessa områden.

Artikel 25 Mandattid

1. En part ska väljas till kommittén på fyra år och ska endast kunna väljas om en gång direkt därefter.

2. Trots bestämmelserna i punkt 1 ska mandattiden för hälften av de ledamöter som utses vid tidpunkten för det första valet upphöra i slutet av partsmötets första ordinarie möte som följer på det möte

då de utsågs. Dessa ledamöter ska utses genom lottdragning av ordföranden för detta möte efter det första valet.

Artikel 26 Arbetsordning

1. Kommittén ska anta sin egen arbetsordning.
2. Kommittén är beslutsför när en majoritet av ledamöterna är närvarande. Kommittén fattar sina beslut med två tredjedelars majoritet av de röstande ledamöterna.
3. Ledamöterna ska inte delta i röstningen i beslut som rör kulturegendom som berörs av en väpnad konflikt som de är part i.

Artikel 27 Uppgifter

1. Kommittén ska ha följande uppgifter:
  - a) Att utarbeta riktlinjer för detta protokolls genomförande.
  - b) Att tillerkänna, tills vidare upphäva eller återkalla förstärkt skydd för kulturegendom och att upprätta, upprätthålla och främja listan över kulturegendom med förstärkt skydd.
  - c) Att övervaka och utöva tillsyn över genomförandet av detta protokoll och att främja identifieringen av kulturegendom med förstärkt skydd.
  - d) Att ta ställning till och kommentera parternas rapporter, och vid behov begära klagoranden, och utarbeta sin egen rapport om genomförandet av detta protokoll inför partsmötet.
  - e) Att ta emot och ta ställning till begäran om internationellt bistånd enligt artikel 32.
  - f) Att besluta om fondens användning.
  - g) Att utföra andra uppgifter som partsmötet ger den.
2. Kommitténs uppgifter ska utföras i samarbete med generaldirektören.
3. Kommittén ska samarbeta med internationella och nationella statliga och icke-statliga organisationer med samma mål som konventionen, dess första protokoll och detta protokoll. Till sin

hjälp för att fullgöra sina uppgifter får kommittén bjuda in framstående fackorganisationer att delta som rådgivare i sina möten. Det kan t.ex. röra sig om organisationer som har formella förbindelser med UNESCO, som den internationella kommittén för Blå sköldenorganisationen (ICBS) och dess olika organ. Företrädare för Utbildnings- och forskningscentret för konservering och restaurering av kulturogendom (Romcentret, ICCROM) och Internationella rödakorskommittén (ICRC) får också bjudas in att delta som rådgivare.

Artikel 28 Sekretariat

Kommittén ska bistås av UNESCOs sekretariat som ska förbereda kommitténs dokumentation och utarbeta mötesdagordningar och ska ansvara för att verkställa dess beslut.

Artikel 29 Fond till skydd för kulturogendom i händelse av väpnad konflikt

1. Härmed inrättas en fond som ska ha följande ändamål:

a) Att ge ekonomiskt eller annat stöd till förberedande eller andra åtgärder som ska vidtas i fredstid i enlighet med bl.a. artikel 5, artikel 10 b och artikel 30.

b) Att ge ekonomiskt eller annat bistånd i samband med akuta, provisoriska eller andra åtgärder som vidtas för att skydda kulturogendom under väpnade konflikter eller för omedelbar återställning när fientligheterna har upphört, i enlighet med bl.a. artikel 8 a.

2. Fonden ska utgöras av en förvaltningsfond, i enlighet med bestämmelserna i UNESCOs finansreglemente.

3. Utbetalningar från fonden ska endast användas för sådana ändamål som kommittén beslutar om i enlighet med de riktlinjer som avses i artikel 23.3 c. Kommittén får ta emot bidrag som endast får användas till ett visst program eller projekt, under förutsättning att kommittén har beslutat att ett sådant program eller projekt ska genomföras.

4. Fondens tillgångar ska bestå av
- a) frivilliga bidrag från parterna,
  - b) bidrag, donationer eller legat från
    - i) andra stater,
    - ii) UNESCO eller andra organisationer i Förenta nationernas system,
    - iii) andra mellanstatliga eller icke-statliga organisationer och
    - iv) offentliga eller privata organ eller enskilda personer,
  - c) eventuell ränta på fondmedel,
  - d) medel från insamlingar och intäkter från evenemang som anordnas till förmån för fonden och
  - e) alla andra tillgångar som är tillåtna enligt de riktlinjer som gäller för fonden.

Kapitel 7 Informationsspridning och internationellt bistånd

Artikel 30 Informationsspridning

1. Parterna ska på lämpligt sätt, och särskilt genom utbildnings- och informationssatsningar, sträva efter att öka hela sin befolknings uppskattning av och respekt för kulturegendom.
2. Parterna ska se till så att detta protokoll får så stor spridning som möjligt, både i fredstid och under väpnad konflikt.
3. Militära eller civila myndigheter som, under väpnad konflikt, tar på sig ansvaret för tillämpningen av detta protokoll, ska vara till fullo införstådda med texten i protokollet. I detta syfte ska parterna på lämpligt sätt
  - a) införa riktlinjer och anvisningar om skyddet för kulturegendom i sina militära föreskrifter,
  - b) i samarbete med UNESCO och relevanta statliga och icke-statliga organisationer, utveckla och genomföra övnings- och utbildningsprogram i fredstid,
  - c) genom generaldirektören delge varandra information om lagar, administrativa bestämmelser och åtgärder som har vidtagits enligt a och b,
  - d) genom generaldirektören så snart som möjligt delge varandra information om de lagar och administrativa bestämmelser som de

kan komma att anta för att säkerställa tillämpningen av detta protokoll.

Artikel 31 Internationellt samarbete

Vid allvarliga överträdelser av detta protokoll förbinder sig parterna att, tillsammans i kommittén, eller var för sig, vidta åtgärder i samarbete med UNESCO och Förenta nationerna i enlighet med Förenta nationernas stadga.

Artikel 32 Internationellt bistånd

1. En part kan begära bistånd från kommittén för kulturegendom med förstärkt skydd och bistånd i fråga om beredning, utveckling och genomförande av de lagar, administrativa bestämmelser och åtgärder som avses i artikel 10.
2. En part i konflikten, som inte är part i detta protokoll men som godtar och tillämpar bestämmelser i enlighet med artikel 3.2, får begära lämpligt internationellt bistånd från kommittén.
3. Kommittén ska anta regler för inlämning av begäranden om internationellt bistånd och ska ange formerna för det internationella biståndet.
4. Parterna uppmantras att ge de parter eller parter i konflikten som begär det alla former av tekniskt bistånd.

Artikel 33 Bistånd från UNESCO

1. En part kan vända sig till UNESCO för att få tekniskt bistånd med att organisera skyddet för sin kulturegendom, t.ex. förberedande åtgärder för att trygga kulturegendom, förebyggande och organisationsrelaterade åtgärder för akuta situationer och sammanställningar av en nationell inventarieförteckning över kulturegendom eller med andra problem som kan uppstå i samband

med tillämpningen av detta protokoll. UNESCO ska lämna sådant bistånd inom ramen för sitt program och sina medel.

2. Parterna uppmuntras att lämna tekniskt bistånd på bilateral eller multilateral nivå.

3. UNESCO har rätt att på eget initiativ lägga fram förslag i dessa frågor till parterna.

Kapitel 8 Tillämpning av detta protokoll

Artikel 34 Skyddsmakter

Detta protokoll ska tillämpas i samarbete med de skyddsmakter som är ansvariga för att värna de intressen som parterna i konflikten har.

Artikel 35 Medlingsförfarande

1. Skyddsmakterna ska erbjuda sina tjänster (*bona officia*) i alla de fall då de anser detta vara av värde för att skydda kulturegendom, särskilt om det råder meningsskiljaktigheter mellan parterna i konflikten om tillämpningen eller tolkningen av bestämmelserna i detta protokoll.

2. I detta syfte kan var och en av skyddsmakterna på uppmaning av en av parterna, av generaldirektören eller på eget initiativ, för parterna i konflikten föreslå ett möte mellan deras respektive representanter och särskilt de myndigheter som är ansvariga för att skydda kulturegendom, om så anses lämpligt på ett territorium som tillhör en stat som inte är part i konflikten. Parterna i konflikten ska vara skyldiga att acceptera det mötesförslag som de har fått. Skyddsmakterna ska föreslå parterna i konflikten att godkänna en person från en stat som inte är part i konflikten eller en person som generaldirektören har presenterat, och denna person ska bjudas in att delta i ett sådant möte i egenskap av ordförande.

Artikel 36 Medling utan medverkan av skyddsmakter

1. Om det inte har utsetts några skyddsmakter i en konflikt får generaldirektören erbjuda sina tjänster (bona officia) eller använda andra former av förliknings- eller medlingsförfaranden i syfte att undanröja meningsskiljaktigheterna.

2. På uppmaning av en part eller av generaldirektören får kommitténs ordförande för parterna i konflikten föreslå ett möte mellan deras respektive representanter och särskilt de myndigheter som är ansvariga för att skydda kulturogendom, om så anses lämpligt på ett territorium som tillhör en stat som inte är part i konflikten.

Artikel 37 Översättningar och rapporter

1. Parterna ska översätta detta protokoll till sina officiella språk och sedan skicka dessa officiella översättningar till generaldirektören.

2. Parterna ska, vart fjärde år, lämna in en rapport om genomförandet av detta protokoll till kommittén.

Artikel 38 Statsansvar

Ingen bestämmelse i detta protokoll som avser personligt straffansvar ska påverka staternas ansvar enligt folkrätten, inklusive skyldigheten att betala skadestånd.

Kapitel 9 Slutbestämmelser*Artikel 39 Språk*

Detta protokoll är upprättat på arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska, vilka sex texter är lika giltiga.

Artikel 40 Undertecknande

Detta protokoll ska dateras den 26 mars 1999. Det ska vara öppet för undertecknande av alla höga fördragsslutande parter i Haag från och med den 17 maj 1999 till och med den 31 december 1999.

Artikel 41 Ratifikation, godtagande eller godkännande

1. Detta protokoll förutsätter ratifikation, godtagande eller godkännande av höga fördragsslutande parter som har undertecknat detta protokoll, i enlighet med sina respektive konstitutionella förfaranden.
2. Ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumentet ska deponeras hos generaldirektören.

Artikel 42 Anslutning

1. Detta protokoll ska vara öppet för anslutning av övriga höga fördragsslutande parter från och med den 1 januari 2000.
2. Anslutning sker genom deponering av ett anslutningsinstrument hos generaldirektören.

Artikel 43 Ikraftträdande

1. Detta protokoll träder i kraft tre månader efter det att tjugo ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument har deponerats.
2. Därefter träder det i kraft för varje part tre månader efter det att ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumentet har deponerats.

Artikel 44 Ikraftträdande under väpnad konflikt

De situationer som avses i artiklarna 18 och 19 i konventionen ska medföra att detta protokoll får omedelbar verkan vid deponering av ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumentet av parterna i konflikten antingen före eller efter det att fientligheter har utbrutit eller ockupationen har inletts. I sådana fall ska generaldirektören snarast möjligt översända de meddelanden som avses i artikel 46.

Artikel 45 Uppsägning

1. Varje part kan säga upp detta protokoll.
2. Uppsägningen ska ske genom en skriftlig underrättelse som deponeras hos generaldirektören.
3. Uppsägningen träder i kraft ett år efter det att underrättelsen om uppsägningen har mottagits. Om den uppsägande parten vid utgången av denna period är inblandad i en väpnad konflikt ska uppsägningen inte träda i kraft förrän fientligheterna har upphört eller förrän kulturegendom har återförts, beroende på vilket som inträffar sist.

Artikel 46 Underrättelser

Generaldirektören ska underrätta alla höga fördragsslutande parter och Förenta nationerna om varje deponering av ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument enligt artiklarna 41 och 42 och av uppsättningsinstrument enligt artikel 45.

Artikel 47 Registrering hos Förenta nationerna

I enlighet med artikel 102 i Förenta nationernas stadga ska detta protokoll registreras hos Förenta nationernas sekretariat på begäran av generaldirektören.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, undertecknat detta protokoll.

Upprättat i Haag den 26 mars 1999 i ett enda exemplar som ska deponeras i UNESCOs arkiv, och bestyrkta kopior av detta ska överlämnas till alla höga fördragsslutande parter.

Depositarie:
UNESCO

Öppet för undertecknande:

Från den 17 maj till den 31 december 1999.

Protokollet har undertecknats av följande stater:

Albanien	26 mars 1999
Armenien	22 oktober 1999
Belgien	26 mars 1999
Bulgarien	15 september 1999
Colombia	31 december 1999
Cypern	19 augusti 1999
Ecuador	29 december 1999
Egypten	9 oktober 1999
Elfenbenskusten	26 mars 1999
Estland	26 mars 1999
Finland	26 mars 1999
Ghana	26 mars 1999
Grekland	26 mars 1999
Heliga Stolen	26 mars 1999
Indonesien	26 mars 1999
Italien	26 mars 1999
Jemen	26 mars 1999
Kambodja	26 mars 1999
Kroatien	26 mars 1999
Luxemburg	26 mars 1999
Madagaskar	26 mars 1999

Marocko	21 december 1999
Nederländerna	26 mars 1999
Nigeria	26 mars 1999
Oman	30 juni 1999
Pakistan	26 mars 1999
Peru	13 juli 1999
Qatar	26 mars 1999
Rumänien	8 november 1999
Schweiz	26 mars 1999
Slovakien	22 december 1999
Spanien	26 mars 1999
Sverige	26 mars 1999
Syrien	26 mars 1999
Tyskland	26 mars 1999
Ungern	26 mars 1999
Vitryssland	26 mars 1999
Österrike	26 mars 1999

Ikraftträdande:

9 mars 2004, i enlighet med artikel 43.1

Giltiga texter:

Arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska

Registrering hos FN:

Den 5 maj 2004, nr 3511

Förklaringar och förbehåll: Belgien**"FÖRKLARING AV KONUNGARIKET BELGIEN**

I enlighet med artikel 16.1 a i protokollet och med principen om icke-diskriminering kommer Belgien att lagföra de handlingar som avses i artikel 15 i protokollet utan att beakta den möjlighet till undantag som ges i dess artikel 16.2 b". [Original: franska]

Kanada

Det meddelande om uppfattning som återges nedan bifogades anslutningsinstrumentet:

"MEDDELANDE OM UPPFATTNING

1. Kanadas regering uppfattar det som om definitionen av militärt mål i artikel 2 f ska tolkas på samma sätt som artikel 52.2 i tilläggsprotokoll I till 1949 års Genèvekonventioner.

2. Kanadas regering uppfattar det som om i förhållande till artikel 6 a ii, 6 b, 7 a, 7 b, 8, 13.2 a och 13.2 b med ordet "genomförbart" avses vad som är praktiskt genomförbart eller praktiskt möjligt, med hänsyn till alla rådande förhållanden, inklusive humanitära och militära överväganden.

3. Kanadas regering uppfattar det som om i förhållande till artikel 6 a ii, 6 b, 7 c och 7 d ii att med den militära fördel som bedöms kunna uppnås med ett angrepp avses den fördel som bedöms kunna uppnås med angreppet som helhet och inte med isolerade eller vissa delar av angreppet.

4. Kanadas regering uppfattar det som om all kulturegendom som blir ett militärt mål får angripas i enlighet med åsidosättandet på grundval av absolut nödvändiga militära skäl med stöd av artikel 4.2 i konventionen.

5. Kanadas regering uppfattar det som om ett beslut att åberopa absolut nödvändiga militära skäl med stöd av artikel 6 c i detta protokoll får fattas av en person som för befäl över en styrka som är mindre än en styrka av bataljons storlek om kulturendomen blir ett militärt mål och rådande förhållanden med avseende på skydd av trupp är sådana att det inte är möjligt att kräva att beslutet fattas av en person som för befäl över en styrka av bataljons storlek eller större.

6. Kanadas regering uppfattar det som om kulturegendom enligt artikel 6 a i kan bli ett militärt mål på grund av dess egenskaper, läge, ändamål eller användning."

Iran (Islamiska republiken)

"Islamiska republiken Irans anslutning till detta protokoll ska inte innebära något erkännande av länder som republiken inte erkänner, inte heller ska detta medföra några förpliktelser gentemot sådana stater eller regeringar"

Följande förklaring bifogades instrumentet:

"Med beaktande av att det är särskilt angeläget att skydda nationers kulturarv mot skador orsakade av krig,

mot bakgrund av att nationers kulturarv betraktas som en del av mänsklighetens kulturarv,

med beaktande av att för att kulturarv ska vara fullständigt skyddat mot skador orsakade av väpnade konflikter krävs mer skydd än vad detta protokoll kan ge,

anser Islamiska republiken Iran att det är nödvändigt att ingå bilaterala och multilaterala tilläggsavtal till detta protokoll och förklarar sig villig att ingå sådana avtal. Dessa avtal ska innebära att privilegier beviljas och ge bättre möjligheter till skydd för nationers kulturarv och ska även tydliggöra reglerna i protokollet så som folkrättens sedvanerättsliga regler, på så sätt att endast de regler som Islamiska republiken Irans regering inte har opponerat sig mot ingår samt ska tydligare beskriva hur bestämmelserna i avsnitt 4 i detta protokoll ska genomföras."

Mali

Brevet med instrumentet innehöll följande begäran:

"Malis regering hänvisar till artikel 44 i protokollet och begär att protokollet får omedelbar verkan vid deponeringen av ratifikationsinstrumentet." [Original: franska]

Nederländerna

"Med verkan från och med den 10 oktober 2010 kommer Nederländska Antillerna inte längre att ingå i Konungariket Nederländerna. Från och med den dagen kommer konungariket att bestå av fyra delar: Nederländerna, Aruba, Curaçao och Sint-

Maarten. Curaçao and Sint-Maarten kommer att bli internt självstyrande inom konungariket, som Aruba och, fram till den 10 oktober, Nederländska Antillerna är."

"Detta innebär förändrade inbördes konstitutionella förbindelser inom Konungariket Nederländerna. Konungariket Nederländerna kommer alltså fortsätta att vara det folkerättssubjekt med vilket överenskommelser ingås. Konungarikets förändrade struktur kommer därför inte att påverka giltigheten av de internationella överenskommelser som konungariket har ratificerat för Nederländska Antillerna. Dessa överenskommelser, inklusive eventuella förbehåll, kommer att fortsätta gälla för Curaçao och Sint-Maarten."

"Övriga öar som fram tills nu har ingått i Nederländska Antillerna – Bonaire, Sint Eustatius and Saba – kommer att ingå i Nederländerna och utgör "den karibiska delen av Nederländerna". De överenskommelser som nu gäller för Nederländska Antillerna kommer även fortsättningsvis att gälla för dessa öar, men Nederländernas regering kommer nu att ansvara för att genomföra dessa överenskommelser. Ett antal av de överenskommelser som för närvarande gäller för Nederländerna förklaras dessutom härmed, från den 10 oktober 2010, att gälla för denna karibiska del av Nederländerna. Överenskommelserna i fråga förtecknas i bilagan."

"En lägesbeskrivning över de överenskommelser som gäller för Curaçao, Sint-Maarten och/eller den karibiska delen av Nederländerna, inklusive eventuella förbehåll och förklaringar, kommer att lämnas in inom kort."

"Den ständiga delegationen ber generaldirektören att, i sin egenskap som depositarie, informera statsparterna om den ändring som beskrivs ovan och alla utvidgningar som förtecknas i bilagan." [Original: engelska]

Territoriell tillämpning:

<u>Underrättelse från</u>	<u>Datum</u>	<u>för</u>	<u>Utvidgad till</u>
	<u>mottagande av</u>		
	<u>underrättelse</u>		
Nederländerna	10 oktober 2010		Territorierna Bonaire, Sint Eustatius och Saba
Nederländerna	11 maj 2011		I enlighet med villkoren i underrättelsen den 8 oktober 2010, nedan kallad lägesbeskrivningen över de internationella överenskommelser som gäller för Curaçao, Sint-Maarten och/eller den karibiska delen av Nederländerna till följd av förändrade inbördes konstitutionella förbindelser inom Konungariket Nederländerna: Nederländerna (europeiska delen) – tillämpning: ja, ikraftträdande: 30 april 2007/ karibiska delen av Nederländerna (öarna Bonaire, Sint Eustatius och Saba) – tillämpning: ja, ikraftträdande: 10 januari 2011 (se note av den 8 oktober 2010/Aruba – tillämpning: nej, ikraftträdande: nej/Curaçao – tillämpning: nej, ikraftträdande: nej/ SintMaarten– tillämpning: nej, ikraftträdande: nej

Departementsserien 2014

Kronologisk förteckning

---

1. Gröna boken
Riktlinjer för författningsskrivning. SB.
2. Patent- och marknadsdomstol. Ju.
3. Europeisk skyddsorder
– Samarbete om skydd för hotade och förföljda personer inom EU. Ju.
4. Våldsbejakande extremism i Sverige
– nuläge och tendenser. Ju.
5. Särskilt ömmande omständigheter. Ju.
6. Gårdstödet 2015–2020
– förslag till svenskt genomförande. L.
7. Minskat svartarbete i byggbranschen. Fi.
8. Den mörka och okända historien
Vitbok om övergrepp och kränkningar
av romer under 1900-talet. A.
9. En samlad kunskapsstyrning för hälso-
och sjukvård och socialtjänst. S.
10. En tydligare beredning av myndighets-
föreskrifter. Fi.
11. Sveriges sjätte nationalrapport om
klimatförändringar
I enlighet med Förenta Nationernas
ramkonvention om klimatförändringar.
+ Engelsk översättning. M.
12. Ekonomiska effekter av ett längre
arbetsliv.
Långsiktiga ekonomiska effekter av
Pensionsåldersutredningens förslag. S.
13. Åtalsförordnande enligt 2 kap. brotts-
balken. Ju.
14. Genomförande av brottsoffer-
direktivet. Ju.
15. Ersättning för höga sjuklönekostnader.
S.
16. Framtidsfullmakter. Ju.
17. Samordnat ansvar för vissa
familjefrågor. S.
18. Den nya polisorganisationen – några
frågor om personuppgiftsbehandling
m.m. Ju.
19. Statlig ersättning till barn och unga
som insjuknat i narkolepsi efter
pandemivaccinering. S.
20. Försvaret av Sverige
Starkare försvar för en osäker tid. Fö.
21. Ett gemensamt europeiskt
järnvägsområde. N.
22. Stärkt konsumentskydd vid
försäkringsförmedling. Fi.
23. Datalagring, EU-rätten och svensk
rätt. Ju.
24. Ökad endomarbehörighet i tvistemål.
Ju.
25. Nya regler om upphandling. Del 1 + 2.
S.
26. Avtal om val av domstol – 2005 års
Haagkonvention. Ju.
27. Ökat stöd för underhållsreglering. S.
28. Delaktighet och rättssäkerhet vid
psykiatrisk tvångsvård. S.
29. Förtydliganden och förenklingar
inom det arbetsmarknadspolitiska
regelverket. A.
30. Informationsutbyte vid samverkan mot
grov organiserad brottslighet. Ju.
31. Nya steg för en effektivare plan- och
bygglag. S.
32. Sweden's fifth national report under
the Joint Convention on the safety
of spent fuel management and on
the safety of radioactive waste
management. M.
33. Offentlighet och sekretess för
uppgifter i domstolsavgöranden. Ju.
34. Överlämnande av allmänna handlingar
för förvaring. Ku.
35. EU-förordning om civilrättsliga
skyddsåtgärder. Ju.
36. Förstärkt skydd av kulturogendom vid
väpnad konflikt och under ockupation.
Ku.

Departementsserien 2014

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

- Den mörka och okända historien
Vitbok om övergrepp och kränkningar
av romer under 1900-talet. [8]
- Förtydliganden och förenklingar inom det
arbetsmarknadspolitiska regelverket.
[29]

Finansdepartementet

- Minskat svartarbete i byggbranschen. [7]
- En tydligare beredning av myndighets-
föreskrifter. [10]
- Stärkt konsumentskydd vid
försäkringsförmedling. [22]

Försvarsdepartementet

- Försvaret av Sverige
Starkare försvar för en osäker tid. [20]

Justitiedepartementet

- Patent- och marknadsdomstol. [2]
- Europeisk skyddsorder
– Samarbete om skydd för hotade och
förföljda personer inom EU. [3]
- Våldsbejakande extremism i Sverige.
– nuläge och tendenser. [4]
- Särskilt ömmande omständigheter. [5]
- Åtalsförordnande enligt 2 kap. brotts-
balken. [13]
- Genomförande av brottsofferdirektivet. [14]
- Framtidsfullmakter. [16]
- Den nya polisorganisationen – några frågor
om personuppgiftsbehandling m.m.
[18]
- Datalagring, EU-rätten och svensk rätt.
[23]
- Ökad endomarbehörighet i tvistemål. [24]
- Avtal om val av domstol – 2005 års
Haagkonvention. [26]
- Informationsutbyte vid samverkan mot
grov organiserad brottslighet. [30]

- Offentlighet och sekretess för uppgifter i
domstolsavgöranden. [33]
- EU-förordning om civilrättsliga skydds-
åtgärder. [35]

Kulturdepartementet

- Överlämnande av allmänna handlingar för
förvaring. [34]
- Förstärkt skydd av kulturegendom vid
väpnad konflikt och under ockupation.
[36]

Landsbygdsdepartementet

- Gårdsstödet 2015–2020
– förslag till svenskt genomförande. [6]

Miljödepartementet

- Sveriges sjätte nationalrapport om
klimatförändringar
I enlighet med Förenta Nationernas
ramkonvention om klimatförändringar.
+ Engelsk översättning. [11]
- Sweden's fifth national report under the
Joint Convention on the safety of spent
fuel management and on the safety of
radioactive waste management. [32]

Näringsdepartementet

- Ett gemensamt europeiskt järnvägsområde.
[21]

Socialdepartementet

- En samlad kunskapsstyrning för hälso-
och sjukvård och socialtjänst. [9]
- Ekonomiska effekter av ett längre
arbetsliv. Långsiktiga ekonomiska
effekter av Pensionsåldersutredningens
förslag. [12]
- Ersättning för höga sjuklönekostnader. [15]
- Samordnat ansvar för vissa familjefrågor. [17]

Statlig ersättning till barn och unga som insjuknat i narkolepsi efter pandemivaccinering. [19]

Nya regler om upphandling. Del 1 + 2. [25]

Ökat stöd för underhållsreglering. [27]

Delaktighet och rättssäkerhet vid psykiatrisk tvångsvård. [28]

Nya steg för en effektivare plan- och bygglag. [31]

Statsrådsberedningen

Gröna boken

Riktlinjer för författningsskrivning. [1]